

Integrale Veiligheidsanalyse

Gemeente Maastricht

Steller: Grazielen Marcus

Juni 2018

Inhoud

Inleiding	3
Leeswijzer	4
Concluderend	5
Veiligheidsveld 1: Veilige woon- en leefomgeving	7
Thema 1.1: Sociale kwaliteit	7
Thema 1.2: Fysieke kwaliteit	9
Thema 1.3: Objectieve veiligheid	11
Thema 1.4: Subjectieve veiligheid	13
Conclusies veiligheidsveld 1: Veilige woon- en leefomgeving	14
Veiligheidsveld 2: Bedrijvigheid en veiligheid	17
Thema 2.1: Veilig winkelgebied	17
Thema 2.2: Veilige bedrijventerreinen	18
Thema 2.3: Veilig uitgaan	18
Thema 2.4: Veilige evenementen	19
Thema 2.5: Veilig toerisme	19
Conclusies veiligheidsveld 2: Bedrijvigheid en veiligheid	19
Veiligheidsveld 3: Jeugd en veiligheid	21
Thema 3.1: Jeugdoverlast en -problematiek	21
Thema 3.2: Jeugd, alcohol en drugs	23
Thema 3.3: Veilig in en om de school	23
Conclusies veiligheidsveld 3: Jeugd en veiligheid	23
Veiligheidsveld 4: Fysieke veiligheid	25
Thema 4.1: Verkeersveiligheid	25
Thema 4.2: Brandveiligheid	25
Thema 4.3: Externe veiligheid	26
Thema 4.4: Rampenbestrijding en crisisbeheersing	26
Conclusies veiligheidsveld 4: Fysieke veiligheid	26
Veiligheidsveld 5: Integriteit en veiligheid	27
Thema 5.1: Polarisation en radicalisering	27
Thema 5.2: Georganiseerde/ondermijnende criminaliteit	27
Thema 5.3: Veilige publieke taak	29
Thema 5.4: Informatieveiligheid	30
Thema 5.5: Ambtelijke en bestuurlijk integriteit	30
Conclusies veiligheidsveld 5: Integriteit en veiligheid	31

Inleiding

Deze rapportage bevat de uitkomsten van de veiligheidsanalyse ter voorbereiding op het nieuwe Meerjarenprogramma Veiligheid (MJP) 2019-2022 van de gemeente Maastricht. De rapportage vormt mede de basis voor selectie van prioriteiten en overige strategische thema's voor het nieuwe MJP. In de veiligheidsanalyse wordt teruggekeken naar de trends en ontwikkelingen sinds het vorige MJP (2014 tot en met 2017).

Bij de voorbereiding van het nieuwe MJP wordt gebruikgemaakt van de VNG-methode Kernbeleid Veiligheid. Uitgangspunt van Kernbeleid Veiligheid is de opdeling van het brede begrip 'veiligheid' in 5 veiligheidsvelden: (1) Veilige woon- en leefomgeving, (2) Bedrijvigheid en veiligheid, (3) Jeugd en veiligheid, (4) Fysieke veiligheid en (5) Integriteit en veiligheid. Binnen elk van deze veiligheidsvelden worden meerdere veiligheidsthema's onderscheiden.

Per veiligheidsveld worden behandeld:

- a. de kenmerken van het veiligheidsbeeld op basis van beschikbare cijfers. Dat zijn politiecijfers, resultaten van de periodieke Veiligheidsmonitor (bewonersenquête) en de resultaten van een kwalitatieve enquête onder professionals van verschillende organisaties (onder andere politie, brandweer, woningcorporaties, diverse gemeentelijke organisatieonderdelen, wijk- en buurtteams);
- b. het Maastrichtse beeld wordt daarnaast afgezet tegen het beeld in de andere 2 Tripool-gemeenten (Heerlen en Sittard-Geleen). Bij de cijfermatige vergelijking met de Tripool-gemeenten wordt in de regel gebruikgemaakt van relatieve cijfers (per 1.000 inwoners). Er is voor gekozen om Maastricht te vergelijken met Tripool-gemeenten om vast te kunnen stellen of bepaalde veiligheidsvraagstukken van lokale of regionale aard zijn. Daarnaast hebben lokale maatregelen tegen overlast en onveiligheid mogelijk een waterbedeffect naar de omliggende (grote) gemeenten. Dit gegeven is de aanleiding geweest voor de huidige Tripool-samenwerking veiligheid;
- c. bij de analyse van het vorige MJP (2014-2018) is onze objectieve veiligheid (de politiecijfers) vergeleken met die van een aantal andere grotere gemeenten. In de afgelopen MJP-periode is echter geconstateerd dat voor het lokale Meerjarenprogramma Veiligheid een vergelijking met andere gemeenten niet opportuun is. In de eerste plaats omdat Maastricht als studentenstad, toeristenstad en evenementenstad met zijn ligging in de grensregio uniek is. De combinatie van deze specifieke karakteristieken maakt dat Maastricht moeilijk te vergelijken is met een andere Nederlandse gemeente van ongeveer dezelfde grootte. Dat betekent dat het maken van een vergelijking geen recht doet aan de lokale situatie die bepalend zou moeten zijn voor de prioriteiten van het MJP 2019-2022. Daarnaast wordt in de veiligheidsdriehoek gestuurd op basis van de lokale prioriteiten/trends. Gekeken wordt naar de lokale *hot spots*, *hot times*, *hot crimes* en *hotshots*. Bepalend is in dit verband welke lokale omstandigheden (misdrijven en incidenten) van invloed zijn op de veiligheid/veiligheidsbeleving van de inwoners van Maastricht. De lokale situatie in andere gemeenten is voor de prioriteiten van Maastricht niet relevant;
- d. de subjectieve veiligheid vergelijken we wel met het gemiddelde van de G32-gemeenten (naast de vergelijking met Heerlen en Sittard-Geleen). Deze vergelijking wordt gemaakt om een beeld te vormen over de mate waarin Maastrichtenaren zelf aangeven zich onveilig te voelen en overlast ervaren. Daarbij is het relevant om te weten in hoeverre sprake is van een afwijking van het gemiddelde van andere grotere gemeenten (G32). Subjectieve veiligheidsbeleving wordt beïnvloed door verschillende (vaak niet concrete en lastig te sturen) omstandigheden. Denk aan angstgevoelens naar aanleiding van berichtgeving in de media, sociale en fysieke woon- en leefomstandigheden, ervaring van onacceptabele overlast. Het is noodzakelijk om te weten of er sprake is van een afwijking van het gemiddelde om te kunnen beoordelen of er sprake is van beïnvloedbare lokale omstandigheden die de veiligheidsbeleving kunnen verbeteren;
- e. bij de analyse van de politiecijfers is gebruikgemaakt van beleidsmatige cijfers. Dat betekent dat alleen het zwaarste delict wordt gepresenteerd. Bij een overtreding kan immers sprake zijn van meer strafbare feiten;
- f. het cijfermatige beeld wordt ten slotte aangevuld met inzichten uit de criminologie.
- g. deze analyse moet gelezen worden in samenhang met de grafieken in de bijlagen;
- h. de conceptanalyse is daarnaast afgestemd met een aantal sleutelpartners (team Veiligheid, het Veiligheidshuis, de politie, het OM en vertegenwoordigers uit het fysieke en sociale domein). De resultaten van de afstemming zijn in het concept verwerkt.

Leeswijzer

Deze veiligheidsanalyse schetst een beeld van de veiligheidssituatie in Maastricht op basis van de subjectieve en objectieve veiligheid in 2014 tot en met 2017. De subjectieve veiligheid vloeit voort uit de Landelijke Veiligheidsmonitor. De objectieve veiligheid is gebaseerd op politiecijfers. In deze analyse zijn deze gegevens verfijnd met kwalitatieve informatie afkomstig van professionals op diverse beleidsterreinen en van verschillende organisaties.

Als format voor deze veiligheidsanalyse hanteren we het Kernbeleid Veiligheid van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De rapportage volgt dan ook de indeling van het Kernbeleid Veiligheid.

De rapportage begint met de conclusies die uit de gehele analyse voortvloeien.

Dan volgen 5 hoofdstukken met de veiligheidsvelden volgens de indeling van het Kernbeleid Veiligheid, elk met de bijbehorende deelthema's.

Ieder deelthema begint met een samenvattend beeld gekoppeld aan wetenschappelijke inzichten uit de criminologie. Gevolgd door uiteenzettingen van de beelden van de politiecijfers, de Landelijke Veiligheidsmonitor en de professionals. Daarbij wordt steeds verwezen naar de bijlage met tabellen en grafieken.

Elk hoofdstuk sluit af met conclusies over het betreffende veiligheidsveld.

Concluderend

Uit de veiligheidsanalyse blijkt dat de sociale kwaliteit in Maastricht onder druk staat. Vooral in sociaal kwetsbare wijken is de leefbaarheid in het geding. Buurtbewoners voelen zich onveilig als in een buurt sprake is van (sociale en/of fysieke) overlast die niet adequaat aangepakt wordt. Denk bij sociale overlast aan overlast door de aanwezigheid van drugsgebruik en -handel, overlast van hangjongeren en asociaal gedrag door buurtbewoners. Fysieke overlast betreft vernieling, bekladding, hondenpoep, vervuiling en achterstallig onderhoud. Als overlastgevend gedrag de overhand krijgt dan leidt dit tot normvervaging.

Gebrek aan onderling contact en gebrek aan bekendheid met de buurt/buren leiden tot onduidelijkheid over wat men van elkaar mag verwachten, als het gaat over de geldende normen en waarden in de buurt. Dit leidt tot een afname in het aanwezige draagvlak bij buurtbewoners om in te grijpen als de openbare orde in buurt wordt geschonden of in gevaar wordt gebracht. De toenemende complexiteit (diversiteit/identiteit) van de samenleving is daarbij een versterkende factor. Uiteindelijk resulteert dit in het ontbreken van de informele sociale controle en normvervaging. En dat is dan weer een voedingsbodem voor overlast en (veelvoorkomende) criminaliteit.

Naast overlast en veelvoorkomende criminaliteit die inwoners rechtstreeks treffen, is er ook nog georganiseerde criminaliteit die geen directe slachtoffers maakt en die onlosmakelijk verbonden is met ondermijning. Criminelen nemen steeds vaker de rol van de overheid in de buurt over. Zij bieden bijvoorbeeld bescherming tegen overlast door gebruik te maken van intimidatie of geweld en dienen als criminele geldschiet bij schulden. Bewoners worden zo gewild en ongewild afhankelijk gemaakt van criminelen. Als criminaliteit en normafwijkend gedrag in de buurt de overhand krijgen, neemt het vertrouwen in de overheid af. Om de veiligheidsbeleving in Maastricht te verhogen is het van belang om (ondermijnende) criminaliteit en overlast in de buurt adequaat aan te pakken en zo de collectieve sociale weerbaarheid van de buurt te verhogen.

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de aanpak van (grensoverschrijdende) ondermijning op lokaal, regionaal en Euregionaal niveau aangepakt moet worden. Om dat te bereiken moet op politiek-bestuurlijk en beleidsbepalend niveau onderkend worden dat we te maken hebben met een majeure dreiging. Dat betekent ook de bereidheid om in de strijd tegen ondermijnende praktijken te investeren in en te experimenteren met onorthodoxe maatregelen – uiteraard binnen de grenzen die de rechtsstaat daartoe biedt. De strijd tegen ondermijning betekent in praktische zin ook dat instanties, veel meer dan nu, leren samenwerken, elkaars taal spreken en informatie delen. Om ondermijning succesvol te bestrijden is het van belang om naast het geïntegreerd bestrijden van georganiseerde criminaliteit ook inwoners weerbaar te maken tegen criminaliteit. Bewoners moeten het vertrouwen terugkrijgen dat de overheid hen kan beschermen en helpen. Een nauwe publiek-private samenwerking is cruciaal in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit.

Op 11 juni 2018 is het coalitieakkoord 'Maastricht, onbegrensd en ontspannen' ondertekend. Hierin is onder andere opgenomen dat Maastricht een veilige, duurzame en vitale stad met een aantrekkelijk leef-, werk- en verblijfsklimaat voor bewoners bedrijven en bezoekers moet zijn. Om dit te bereiken is het voor het komende Meerjarenprogramma Veiligheid van wezenlijk belang dat we de juiste keuzes maken en dat we samen onze focus krijgen en houden op de thema's die er de komende jaren toe doen.

In het coalitieakkoord is vastgesteld dat er sprake is van een groeiende behoefte vanuit wijken en buurten aan een schone, leefbare en veilige directe woon- en leefomgeving. Om in deze behoefte te voorzien moeten we in de eerste plaats investeren in het maken van een integrale gebiedsscan op buurtniveau. Op basis daarvan kunnen we vaststellen en monitoren welke problematiek de leefbaarheid en veiligheidsbeleving van de bewoners negatief beïnvloedt en welke aanpak het best daarbij past.

In lijn met het gestelde in het coalitieakkoord moeten we in dit verband intensiever samenwerken op het gebied van ondermijning, radicalisering/polarisering, drugsoverlast, personen met verward gedrag, families met een meervoudige problematiek en kwetsbare jeugd. De uitdaging is om zowel binnen de gemeente als met onze lokale en regionale partners integraal te gaan samenwerken. Bepalend hiervoor is dat er consensus bestaat over de doelstellingen en dat we blijven focussen op de gekozen aanpak.

Overlast, ondermijning en groeiende diversiteit van de samenleving vormen een bedreiging voor de leefbaarheid in bepaalde buurten van Maastricht. Een disbalans op deze thema's heeft invloed op de sociale cohesie in de buurt. Als in een buurt sprake is van toenemende overlast door intimiderende personen, (ondermijnende) criminelen steeds meer grip krijgen op de buurt of de diversiteit zo groot wordt dat men elkaar niet meer kent of begrijpt, dan leidt dit tot normvervaging. Bewoners weten niet meer wat ze van elkaar kunnen verwachten. En er is geen gedeelde consensus over de geldende normen en waarden in de buurt. De collectieve weerbaarheid van bewoners neemt af en daarmee de informele sociale controle die noodzakelijk is voor het zelfcontrolerend vermogen van de buurt en het tegengaan van vervuiling en verloedering. Onveiligheidsgevoelens nemen toe en kwetsbare personen lopen een verhoogd risico misbruikt te worden door criminelen.

Veiligheidsveld 1: Veilige woon- en leefomgeving

Regisseur: Jasperina de Jonge

In dit veiligheidsveld staan de veiligheid en leefbaarheid in de alledaagse woon- en leefomgeving, in de wijk, de buurt en de straat centraal. Hoofdthema's zijn sociale kwaliteit, fysieke kwaliteit, objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid.

Thema 1.1: Sociale kwaliteit

Uit het kwantitatieve en het kwalitatieve beeld volgt dat de sociale kwaliteit in Maastricht onder druk staat. De overlast die geregistreerd wordt onder dit thema heeft een sterke invloed op de veiligheid en veiligheidsbeleving van de inwoners van Maastricht. De sociale kwaliteit kan onder druk komen te staan door woonoverlast, burengerucht, overlast van personen met verward gedrag, multiprobleemgezinnen/-huishoudens, overlast door illegale bewoning, intimiderende buurtbewoners (onaantastbaren), drank- en drugsoverlast.

De individualisering van de samenleving heeft geleid tot een afbrokkeling van de sociale cohesie. Als het eigenbelang steeds meer boven het algemene belang wordt gesteld en de burger zich steeds minder verantwoordelijk voelt voor overkoepelende problemen in de maatschappij, bestaat het gevaar voor normvervaging. Een dalend vertrouwen in de overheid en haar handhavers en angst voor daders of dadergroepen, maakt dat burgers meer geneigd zijn om de grenzen van het toelaatbare op te zoeken en elkaar ook minder aanspreken op normafwijkend gedrag.¹

Voor in sociaal kwetsbare wijken staat de leefbaarheid het meest onder druk. Er is sprake van onvoldoende of een afname van de sociale weerbaarheid in bepaalde buurten. Gebrek aan onderling contact en bekendheid met de buurt/buren leidt tot onduidelijkheid over wat men van elkaar mag verwachten qua geldende normen en waarden in de buurt. Dit leidt tot een afname in het aanwezige draagvlak bij buurtbewoners om in te grijpen als de openbare orde in buurt wordt geschonden of in gevaar wordt gebracht. Uiteindelijk resulteert dit in het ontbreken van de informele sociale controle. En dat is een voedingsbodem voor overlast en (veelvoorkomende) criminaliteit.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat sociale netwerken en relaties (sociale cohesie) een criminaliteitswerend effect hebben. Sociale cohesie ontstaat in buurten waar sprake is van collectieve weerbaarheid. Door de aanwezigheid van sterke lokale sociale banden gecombineerd met een gedeeld waarde- en normenpatroon ontstaat collectieve weerbaarheid in een buurt. Dat schept een klimaat van vertrouwen en wakkert de bereidheid aan om een steentje bij te dragen aan de gemeenschap. Denk aan een oogje in het zeil te houden als zich probleemsituaties voordoen. Uit verschillende studies is gebleken dat lage niveaus van collectieve weerbaarheid op gebiedsniveau kunnen leiden tot hoge concentraties van overlast en criminaliteit. Inwoners van deze gebieden lopen op die manier een groter risico om slachtoffer te worden van een crimineel feit en een verhoogd risico op angst voor criminaliteit (Hardyns, 2010a; Wikström & Dolmén, 2001).

In een criminologisch onderzoek² naar collectieve weerbaarheid, sociaal kapitaal en angst voor criminaliteit is de conclusie dat buurtoverlast en criminaliteit grote impact hebben op de veiligheidsbeleving van buurtbewoners. Beleidsinitiatieven gericht op het verstevigen van de sociale cohesie en het sociaal vertrouwen in de buurt gaan enerzijds de negatieve gevolgen van economische achtergesteldheid tegen en vormen anderzijds een buffer tegen buurtoverlast en -criminaliteit. De verwachting is daarbij dat beleidsinspanningen pas hun vruchten afwerpen als ook de overlastproblematiek binnen de buurt kordaat wordt opgevolgd en aangepakt. Deze aanpak leidt tot zichtbare verbeteringen, zowel op het vlak van angst voor criminaliteit als op het vlak van mijsdgedrag en de risico-inschatting op toekomstig slachtofferschap.

¹ Lam, J., Wal, R. van der, & Kop, N. (2018), *sluipend gif, een onderzoek naar ondermijnende criminaliteit*, Den Haag: Boom criminologie

² Hardyns, W. & Pauwels, L. (2012), *Collective efficacy, sociaal kapitaal en 'fear of crime'*, Tijdschrift voor Criminologie, 54 (4), 304-319

Uit de wetenschappelijke literatuur³ blijkt dat ongeacht de mensen die er wonen, bepaalde buurten kwetsbaar blijven voor hoge criminaliteitscijfers. Theoretisch wordt dit verklaard op basis van 4 kenmerken van stedelijke buurten:

1. armoede;
2. bewonersmobiliteit (frequente wisselingen van bewoners die in en uit de buurt verhuizen);
3. verval (slechte staat bouwwerken);
4. bewonersdichtheid (veel bewoners op een kleine oppervlakte).

Deze 4 buurtkenmerken – vooral de eerste 3 – verhogen moreel cynisme bij buurtbewoners en bieden meer gelegenheid tot het plegen van criminele activiteiten. Er is daarbij sprake van minder informele controle. Dat is juist een vereiste om criminaliteit te beteugelen. Het gevolg hiervan is moreel verval, meer gelegenheid voor criminaliteit, minder sociaal toezicht en meer beweegredenen om criminele daden te plegen. De anonimiteit wordt vergroot. Dergelijke buurten zijn aantrekkelijk voor criminelen. Door de voornoemde omstandigheden in een buurt krijg je een neerwaartse spiraal waarbij criminelen domineren en niet-criminelen wegtrekken. Dat leidt tot overlast, verloedering en onveiligheidsgevoelens.

Ten slotte is in een recentelijk onderzoek van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid⁴ geconcludeerd dat er een negatief verband bestaat tussen grotere diversiteit naar herkomst en de onderzochte indicatoren voor sociale cohesie. De conclusies komen kort gezegd op het volgende neer:

- in buurten waar de verscheidenheid naar herkomst hoog is, beoordelen de bewoners de buurtverhoudingen als minder cohesief, voelen de bewoners zich minder thuis en voelen zij zich ook meer onveilig. In tegenstelling tot eerder Nederlands onderzoek vonden de onderzoekers op deze indicatoren voor cohesie een sterker verband met de diversiteit van de buurt dan met de individuele kenmerken van de bewoners in die buurt, zoals hun inkomen of opleidingsniveau;
- in gemeenten waar de verscheidenheid naar herkomst hoog is, is de kans om geregistreerd te staan als dader van een delict groter dan in gemeenten waar de verscheidenheid naar herkomst lager is. Er is echter een plafond aan dit effect. Boven een bepaald niveau aan verscheidenheid neemt die kans niet verder toe;
- de bovenstaande verbanden zijn het sterkst bij de groepen mensen met een gemiddeld inkomen. Vooral zij gaan de buurtverhoudingen slechter beoordelen als de diversiteit toeneemt. Het onderzoek geeft geen uitsluitsel waarom dit zo is, maar een mogelijke verklaring is dat de lagere inkomens wellicht meer ervaring hebben met een grote verscheidenheid in hun buurt, terwijl de hogere inkomens meer mogelijkheden hebben om te verhuizen als zij de diversiteit als een probleem ervaren. Voor middengroepen kan gelden dat zij zich sneller bedreigd voelen omdat zij meer te verliezen hebben.

Beeld politiecijfers

Geregistreerde drugsoverlast is in de afgelopen 4 jaar trendmatig gedaald. Sinds 2016 is de daling gestabiliseerd. De verwachting is dat de ondergrens bereikt is en dat zonder een extra/andere/nieuwe aanpak geen verdere daling meer plaatsvindt.

In de bijlage (pagina 1, grafieknummer 1) is verder te zien dat de overige vormen van sociale overlast (burengerucht, overlast van personen met verward gedrag en overlast van zwervers) trendmatig zijn gestegen.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017		
1.1.1. Burengerucht (relatieproblemen)	285		-13%	307		8%	352		15%
1.1.2. Overlast door verward/overspannen persoon	381		-7%	416		9%	536		29%
1.1.3. Overlast zwervers	157		50%	146		-7%	127		-13%
1.1.4. Drugs/drankoverlast	1821		-40%	1237		-32%	1006		-19%
							985		-2%

³ Bernard, T.J., Snipes, J.B., Vold, G.B. & Gerould, A.L. (2009). Vold's Theoretical criminology (6th edition). Chapter VII: *Neighborhoods and crime*. Oxford: Oxford University Press.

⁴ Jennissen, R., Engbersen, G., Bokhorst, M. & Bovens, M. (2018), *De nieuwe verscheidenheid*, Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

TRIPOOL-GEMEENTEN (HEERLEN / SITTARD-GELEEN / MAASTRICHT) AFGELOPEN 4 JAAR

Burengerucht: uit de relatieve cijfers in de bijlage (pagina 1, grafieknnummer 2) blijkt dat Heerlen en Maastricht in de afgelopen 4 jaar een trendmatige stijging laten zien ten opzichte van een stabiele trend in Sittard-Geleen. Het gemiddelde ligt de afgelopen 4 jaar in Maastricht lager dan in Heerlen en Sittard-Geleen.

Overlast personen met verward gedrag: uit relatieve cijfers blijkt dat in alle 3 de gemeenten sprake is van een trendmatige stijging. Het gemiddelde ligt in Maastricht lager dan in Heerlen en vanaf 2016 hoger dan in Sittard-Geleen.

Overlast zwervers: uit relatieve cijfers blijkt dat in Maastricht sprake is van een lichte trendmatige daling terwijl in Heerlen en Sittard-Geleen sprake is van een lichte stijging. Het gemiddelde ligt bij alle 3 de gemeenten ongeveer gelijk.

Drugsoverlast: uit relatieve cijfers blijkt dat in Maastricht sprake is van een sterke trendmatige daling. Ook in Sittard-Geleen is de overlast cijfermatig gedaald vanaf 2016. Kanttekening is dat bij Sittard-Geleen de registraties van het gemeentelijk drugsmeldpunt (ingevoerd in 2016) niet in deze cijfers zijn meegenomen. In Heerlen is sprake van een trendmatige stijging. Het gemiddelde ligt in Maastricht hoger dan in de andere 2 gemeenten. Vanaf 2017 is in Heerlen de geregistreerde drugsoverlast gemiddeld hoger dan in Maastricht. De sterke daling in Maastricht is vooral het gevolg van de forse investeringen voor de invoering van het ingezetenen criterium.

Beeld Veiligheidsmonitor

Uit de Veiligheidsmonitor (bijlage pagina 2, grafieknnummer 3) volgt dat de **schaalscore voor sociale cohesie** in de buurt (mensen in de buurt kennen elkaar, mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om, mensen wonen in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen, mensen voelen zich thuis bij de mensen in de buurt) in de afgelopen jaren ongeveer gelijk is gebleven. Maastricht scoort gemiddeld een 5,8 en dat is iets lager is dan de gemiddelde score van Sittard-Geleen (6) en de G32-gemeenten (5,9). De schaalscore is wel hoger dan Heerlen (5,7).

In 2016 gaven de inwoners van Maastricht als rapportcijfer gemiddeld een 6 voor de **sociale cohesie** in de buurt. Daarmee kwam Maastricht op een vergelijkbaar niveau met de G32-gemeenten. In 2017 is het cijfer echter weer gezakt naar een 5,7.

De Veiligheidsmonitor (bijlage pagina 3, grafieknnummer 5) laat over **drugsoverlast** hetzelfde beeld zien als de politiecijfers. Er is voor Maastricht sprake van een dalende trend tot 2016. Gemiddeld heeft over de afgelopen 4 jaar 13,3 procent van de Maastrichtenaren overlast ervaren van drugsgebruik en drugshandel. Dit percentage ligt hoger dan in Sittard-Geleen (8,4 procent) en Heerlen (10 procent). Vanaf 2014 is de overlast in Maastricht echter significant gedaald en in Sittard-Geleen en Heerlen gestegen, zodat de ervaren overlastpercentages vanaf 2016 steeds dichter bij elkaar komen te liggen. De overlast is in de G32-gemeenten (4,7 procent) significant lager.

Het percentage inwoners dat veel **overlast ervaart van buurtbewoners** ligt in Maastricht in de afgelopen 4 jaar gemiddeld met 8,1 procent hoger dan het gemiddelde van Sittard-Geleen (7,2 procent) en lager dan Heerlen (9,4 procent). Vooral in Maastricht en Heerlen wordt opmerkelijk meer overlast ervaren van buurtbewoners dan gemiddeld in de G32-gemeenten (6,3 procent) het geval is (bijlage pagina 3, grafieknnummer 4).

Beeld professionals

Professionals bevestigen het voorgaande cijfermatige beeld grotendeels. Vooral overlast van personen met verward gedrag en overlast van multiprobleemgezinnen noemen ze als belangrijke thema's voor de komende jaren. Verder zijn drugsoverlast en burengerucht (woonoverlast) belangrijke thema's. Deze thema's spelen vooral in de sociaal kwetsbare wijken (bijlage pagina 4).

Thema 1.2: Fysieke kwaliteit

De fysieke kwaliteit van een buurt, wijk, kern heeft betrekking op fysieke kenmerken van de woonomgeving. In het bijzonder de inrichting, het onderhoud en beheer van de openbare ruimte.

Uit het kwantitatieve en het kwalitatieve beeld volgt dat er behoefte is aan een beter onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Dumpen van afval, rommel op straat, hondenpoep, te hard rijden en parkeerproblemen veroorzaken veel overlast.

Afname van de fysieke kwaliteit geldt als voedingsbodem van ondermijnende criminaliteit, overlast en daarmee samenhangende onveiligheidsgevoelens. Volgens de *Broken Windows theory* van de Amerikaanse wetenschappers Wilson en Kelling (1982) kan verloedering tot ernstigere vormen van criminaliteit leiden. Sociale en fysieke wanorde worden in deze theorie beschouwd als voorlopers van criminaliteit. Door juist de overlast en kleine overtredingen (vandalisme, graffiti, wildplassen, openbaar dronkenschap, hondenpoep) aan te pakken kunnen ernstige vormen van criminaliteit voorkomen worden. Als de vormen van overlast of het aantal overtredingen van die aard zijn dat het voor de buurt niet meer acceptabel is, dan heeft dit als effect dat mensen zich onveilig voelen. De sociale weerbaarheid wordt aangetast als overlast in de omgeving een voor de buurt onacceptabele omvang krijgt. Mensen worden angstig en durven elkaar niet meer aan te spreken. De indruk bestaat dat het niemand wat kan schelen en het dus acceptabel is om je te misdragen in een buurt. Dat heeft een aantrekkingskracht op criminaliteit. De kracht zit in de aanpak van overlast en (kleine) overtredingen om verloedering tegen te gaan, zodat de sociale weerbaarheid wordt vergroot. Het doel is om zodanig op overlast en overtredingen te reageren dat de buurt in balans blijft en sociaal weerbaar blijft/wordt.⁵ Deze theorie heeft in de loop der jaren de nodige kritiek gehad én toch bij beleidsmakers niet aan populariteit ingeboet.

Beeld politiecijfers

De afgelopen 4 jaar is sprake van een trendmatige daling van het aantal politieregistraties vernieling cq. zaakbeschadiging van/aan auto, van/aan openbaar vervoer, van/aan openbare gebouwen en van overige objecten. Daarnaast is overige fysieke overlast (bestaande uit overlast afsteken vuurwerk en overlast stank/rook/stof) na een daling in 2014 licht gestegen (bijlage pagina 5, grafieknummer 6).

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017	
1.2.1. Vernieling cq. zaakbeschadiging	1073	-4%	999	-7%	766	-23%	594	-22%
1.2.3. Overlast	204	91%	62	-70%	84	35%	102	21%

TRIPPOOL-GEMEENTEN (HEERLEN / SITTARD-GELEEN / MAASTRICHT) AFGELOPEN 4 JAAR

Uit de relatieve cijfers (bijlage pagina 5, grafieknummer 7) blijkt dat in Maastricht als het gaat over de geregistreerde delicten die invloed hebben op de fysieke kwaliteit (vernieling cq. zaakbeschadiging en overlast van stank/rook/stof) in de afgelopen 4 jaren sprake is van eenzelfde trendmatige daling als in Heerlen en Sittard-Geleen. Het gemiddelde ligt in Maastricht in de afgelopen periode lager dan in Heerlen en Sittard-Geleen. Kanttekening is dat de meldingsbereidheid voor deze 2 thema's laag is, zodat de feitelijke aantallen naar verwachting hoger liggen.

Beeld Veiligheidsmonitor

Uit de Veiligheidsmonitor (bijlage pagina 6, grafieknummer 8) volgt dat de 3 Tripool-gemeenten in vergelijking met het gemiddelde van de G32-gemeenten significant slechter scoren qua **fysieke voorzieningen in de buurt**. De trend is daarbij constant gebleven in de afgelopen jaren.

De schaaScore voor fysieke voorzieningen in de buurt (onderhoud wegen, paden, pleintjes, perken, plantsoenen, parken, speelplekken voor kinderen, buitenverlichting, voorzieningen voor jongeren) is in de afgelopen jaren ongeveer gelijk gebleven. Maastricht scoort samen met Heerlen gemiddeld een 5,8 en dat is iets lager dan de gemiddelde score van Sittard-Geleen (5,9). De gemiddelde score van de G32-gemeenten ligt met een 6,3 beduidend hoger.

Beeld professionals

Professionals wijzen vooral op het belang van een goed beheer en een goede inrichting van de openbare ruimte. Denk aan voldoende plekken voor kinderen en jongeren om te spelen en te verblijven, maar ook aan goede verlichting en het voorkomen van donkere, doodlopende straten/paden. Daarnaast wijzen professionals op de aanpak overlast door zwerfafval en ruime voorzieningen voor het aanbieden van afval.

⁵ Wilson, J.Q. & Kelling, G.L. (1982), *Broken Windows. The police and neighborhood safety*, Atlantic Monthly (March), 29-38

Bij beheer wordt gewezen op het belang van onderhoud van groen, bestrating en meubilair. Er wordt ten slotte gewezen op het belang van betrokkenheid van de buurt bij (creatieve) keuzes voor de inrichting en beheer van de openbare ruimte (bijlage pagina 7).

Thema 1.3: Objectieve veiligheid

Bij objectieve veiligheid gaat het om verschillende vormen van vermogens- en geweldscriminaliteit die zich in de alledaagse woon- en leefomgeving van bewoners kunnen voordoen. Het gaat om:

- High Impact Crimes: woninginbraak, overvallen (woning en bedrijven) en straatroof;
- geweldscriminaliteit: bedreiging, mishandeling en openlijke geweldpleging;
- vermogenscriminaliteit: kelderboxinbraak, zakkenrollerij, diefstal uit/vanaf voertuigen, diefstal van voertuigen en brom-/fietsendiefstal.

Bij de registraties van de misdrijven die onder dit thema vallen is sprake van een *dark number*. De aantallen zijn afhankelijk van de mate waarin burgers aangifte doen. De aangiftebereidheid wordt daarbij bepaald aan de hand van de vraag in hoeverre slachtoffers het doen van aangifte als nuttig ervaren (verzekering, strafvervolgning).

Uit zowel het kwantitatieve als het kwalitatieve beeld volgt dat sprake is van een trendmatige daling als het gaat over genoemde vormen van criminaliteit. Deze daling is niet alleen in Maastricht het geval en blijkt een landelijk fenomeen te zijn.

Vaak wordt gesteld dat de daling in criminaliteit het gevolg is van afgenomen aangiftebereidheid onder burgers. Er zijn inderdaad tekenen dat burgers door de toegenomen welvaart minder vaak aangifte van inbraak of vernieling doen als de financiële schade klein is (Bernasco en Van de Weijer, 2016). Ook wordt de bereidheid om aangifte te doen beïnvloed door de mate waarin burgers denken dat de politie effectief actie onderneemt (Goudriaan, Nieuwbeerta en Wittebrood, 2005). Mogelijk zijn burgers die getuige zijn van een misdrijf minder snel geneigd om aangifte te doen, omdat zij zich minder verbonden voelen met hun bureaus (Goudriaan, 2006; Bernasco en Van de Weijer, 2016). Deesignaleerde daling in de aangiftebereidheid tussen 2005 en 2015 is echter minder sterk dan de totale daling van de geregistreerde criminaliteit. De daling in de geregistreerde criminaliteit kan dus niet volledig worden verklaard door een verminderde bereidheid om aangifte te doen. Daarnaast blijkt uit de Veiligheidsmonitor dat ook de ontwikkelingen in het slachtofferschap van criminaliteit wijzen op een daadwerkelijke daling van de criminaliteit.⁶

Tot op heden is er nog geen sluitende verklaring gevonden voor de daling in slachtofferschap van genoemde vormen van traditionele criminaliteit. De meest aannemelijke verklaring kan worden gevonden in de opkomst van de situationele criminaliteitspreventie (SCP). Door het nemen van preventieve maatregelen in de omgeving van *hot spots* en/of tijdens *hot times* en het bevorderen van bewustwording bij burgers om slachtofferschap te voorkomen (niet verschaffen van gelegenheid voor criminelen) wordt criminaliteit bemoeilijkt. SCP vindt zijn oorsprong in de omgevingscriminologie. Omgevingscriminologie probeert te verklaren hoe de directe omgeving invloed kan hebben op criminaliteit. Het doel is niet om de pakkans te vergroten en criminelen te rehabiliteren, maar juist om door middel van de inzet van preventieve situationele maatregelen de directe omgeving die criminaliteit veroorzaakt (faciliteert) aan te passen. Bij situationele criminaliteitspreventieve maatregelen is het van belang om rekening te blijven houden met situationele determinanten (gelegenheid, motivatie dader, doelwit). Het is bij de aanpak van belang om te begrijpen hoe criminaliteit plaatsvindt en wat de motivatie van de crimineel is (wat maakt dat de baten (financieel voordeel) prevaleren boven de kosten (pakkans)).⁷

We kunnen concluderen dat er sprake is van een daling van veelvoorkomende criminaliteit. Wat achter de daling van criminaliteit zit is nog onderwerp van debat bij wetenschappers en beleidsmakers. De trends in drugsgebruik en -handel, toenemende welvaart en toegenomen investeringen in preventie tegen inbraak en diefstal lijken aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de criminaliteit en zijn daarom momenteel de meest gangbare verklaringen. Daarnaast is het de vraag of criminaliteit mogelijk verschuift naar de online wereld (cybercrime). Hier is momenteel nog onvoldoende zicht op en dat vergt nader onderzoek.

⁶ Jong, J. de (2018), *Het mysterie van de verdwenen criminaliteit*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek

⁷ Clarke, R.V., *Environmental criminology and crime analysis: Situational crime prevention*. In Wortley, R & Mazerolle, L. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (p 178 - 194). Collumpton: Willan Publishing.

Beeld politiecijfers

High Impact Crimes: de afgelopen 4 jaar is sprake van een daling van het aantal politieregistraties als het gaat over High Impact Crimes. Vooral het aantal woninginbraken is trendmatig sterk gedaald (bijlage pagina 8, grafieknnummer 10).

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017	
1.3.1. Diefstal/inbraak woning	953	-10%	875	-8%	514	-41%	426	-17%
1.3.14. Straatroof	85	-24%	70	-18%	48	-31%	31	-35%
1.3.15. Overval in woning	4	-60%	6	50%	6	0%	3	-50%
2.2.2. Overval in bedrijven	9	-18%	22	144%	12	-45%	3	-75%

Geweldsmisdrijven: qua mishandeling is de afgelopen 4 jaar een stijgende trend te zien (bijlage pagina 9, grafieknnummer 12). Dit wordt echter veroorzaakt door de stijging van de aantallen gevallen van ruzie/twist zonder vervolg (bijlage pagina 9, grafieknnummer 14). Deze worden weliswaar geregistreerd onder de hoofdcategorie mishandeling, maar het maatschappelijk effect hiervan is beduidend minder dan de categorie eenvoudige en zware mishandeling. Bij deze laatste 2 is sprake van een trendmatige daling.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017	
1.3.11. Openlijk geweld (persoon)	41	2%	38	-7%	47	24%	37	-21%
1.3.12. Bedreiging	404	-10%	348	-14%	289	-17%	267	-8%
1.3.13. Mishandeling	1143	-2%	1125	-2%	1187	6%	1279	8%
E10 SCHIETPARTIJ (ZONDER VERVOLG)	3	0%	1	-67%	1	0%	3	200%
E11 VECHTPARTIJ (ZONDER VERVOLG)	35	-22%	42	20%	58	38%	60	3%
E15 STEEKPARTIJ (ZONDER VERVOLG)	1	100%	0	-100%	1	100%	0	-100%
E16 RUZIE/TWIST (ZONDER VERVOLG)	536	-7%	566	6%	683	21%	786	15%
F550 EENVOUDIGE MISHANDELING	501	1%	461	-8%	390	-15%	378	-3%
F551 ZWARE MISHANDELING	67	31%	55	-18%	54	-2%	52	-4%

Vermogenscriminaliteit: diefstal uit/vanaf motorvoertuigen is in de afgelopen 4 jaar trendmatig gestegen (bijlage pagina 10, grafieknnummer 16). De overige vormen van vermogenscriminaliteit zijn allemaal gedaald in de afgelopen jaren.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017	
1.3.2. Diefstal/inbraak box/garage/schuur/tuin	486	33%	507	4%	267	-47%	192	-28%
1.3.3. Zakkenrollerij	1083	-11%	915	-16%	788	-14%	713	-10%
1.3.6. Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	1092	43%	774	-29%	774	0%	921	19%
1.3.7. Diefstal van motorvoertuigen	222	-37%	232	5%	284	22%	219	-23%
1.3.8. Diefstal van brom-, snor-, fietsen	2333	17%	1967	-16%	1479	-25%	1466	-1%
A72 DIEFSTAL FIETS	1929	23%	1674	-13%	1197	-28%	1258	5%
A73 DIEFSTAL BROMFIETS/SNORFIETS	401	-4%	289	-28%	280	-3%	205	-27%
B62 DIEFSTAL MET GEWELD FIETS	1	-50%	2	100%	0	-100%	2	100%
B63 DIEFSTAL MET GEWELD BROMFIETS/S	2	-60%	2	0%	2	0%	1	-50%

TRIPOL-GEMEENTEN (HEERLEN / SITTARD-GELEEN / MAASTRICHT) AFGELOPEN 4 JAAR

High Impact Crimes: uit de relatieve cijfers (bijlage pagina 8, grafieknnummer 11) blijkt dat in de afgelopen 4 jaar in alle 3 de gemeenten sprake is van een trendmatige daling. In vergelijking met Heerlen en Sittard-Geleen waren in Maastricht gemiddeld meer woninginbraken in 2014. Vanaf 2015 is het gemiddelde in Maastricht lager dan Sittard-Geleen en vanaf 2016 ook lager dan Heerlen. Het aantal straatroven lag gemiddeld iets hoger dan in Heerlen en Sittard-Geleen maar is sinds 2017 gezakt naar ongeveer hetzelfde niveau.

Geweldsmisdrijven: uit de relatieve cijfers (bijlage pagina 9, grafieknnummer 13) blijkt dat in de afgelopen 4 jaar in alle 3 de gemeenten sprake is van een trendmatige daling van geweldsmisdrijven behalve qua mishandeling: qua mishandeling is in Heerlen en Maastricht sprake van een trendmatige stijging. Dit betreft in alle 3 de gemeenten ruzie/twist (zonder vervolg). Bij bedreiging en mishandeling ligt het gemiddelde in de afgelopen jaren lager dan in Heerlen en Sittard-Geleen. Openlijk geweld is in alle 3 de gemeenten gemiddeld ongeveer gelijk.

Vermogenscriminaliteit: uit relatieve cijfers (bijlage pagina 11, grafieknnummers 17 en 18) blijkt dat in de afgelopen 4 jaar sprake was van een trendmatige daling. Bij zakkenrollerij en fietsendiefstal ligt het gemiddelde de afgelopen jaren in Maastricht hoger dan in Heerlen en Sittard-Geleen. Bij zakkenrollerij heeft dit te maken met de hoge bezoekersaantallen in Maastricht, waardoor relatief gezien een vertekend beeld ontstaat. Zo blijkt dat in de afgelopen 4 jaar gemiddeld ongeveer 50 procent van de slachtoffers zakkenrollerij in Maastricht een bezoeker van de stad was en geen inwoner.

Beeld Veiligheidsmonitor

Het percentage inwoners dat aangeeft slachtoffer te zijn van **woninginbraken** is in Maastricht van 8,5 procent in 2014 significant gedaald naar 3,1 procent in 2017. Sinds 2016 ligt het percentage Maastrichtenaren dat aangeeft slachtoffer te zijn van woninginbraken op hetzelfde niveau als Sittard-Geleen, Heerlen en de G32-gemeenten (bijlage pagina 12, grafieknummer 19).

Het percentage inwoners dat aangeeft slachtoffer te zijn van **diefstal uit/vanaf auto** is in Maastricht in de afgelopen jaren ongeveer gelijk gebleven. Het percentage slachtoffers diefstal uit/vanaf auto ligt in Maastricht (1,8 procent) in de afgelopen 4 jaar gemiddeld lager dan het gemiddelde van Sittard-Geleen (2,8 procent), Heerlen (3,6 procent) en de G32-gemeenten (2,2 procent) (bijlage pagina 12, grafieknummer 20).

Het percentage inwoners dat aangeeft slachtoffer te zijn van **autodiefstal** is in Maastricht in de afgelopen jaren bijna gelijk gebleven. Het percentage slachtoffers autodiefstal ligt in Maastricht (0,3 procent) in de afgelopen 4 jaar gemiddeld op hetzelfde niveau als de G32-gemeenten. Heerlen en Sittard-Geleen zitten op bijna hetzelfde niveau waarbij opgemerkt moet worden dat over de jaren 2014 en 2015 geen informatie over deze gemeenten in de Veiligheidsmonitor voorkomt (bijlage pagina 13, grafieknummer 21).

Het percentage inwoners dat aangeeft slachtoffer te zijn van **fietsendiefstal** is in Maastricht in de afgelopen jaren bijna gelijk gebleven. Het percentage slachtoffers fietsendiefstal ligt in Maastricht (6 procent) in de afgelopen 4 jaar gemiddeld hoger dan het gemiddelde van Sittard-Geleen (3,5 procent), Heerlen (2,7 procent) en de G32-gemeenten (5 procent) (bijlage pagina 13, grafieknummer 22).

Het percentage inwoners dat aangeeft slachtoffer te zijn van **zakkenrollerij** is in Maastricht in de afgelopen jaren bijna gelijk gebleven. Het percentage slachtoffers zakkenrollerij ligt in Maastricht (2,9 procent) in de afgelopen 4 jaar gemiddeld hoger dan het gemiddelde van Sittard-Geleen (1,7 procent), Heerlen (1,9 procent) en de G32-gemeenten (2,1 procent) (bijlage pagina 14, grafieknummer 23).

Beeld professionals

Professionals noemen woninginbraken, mishandeling/bedreiging en huiselijk geweld als belangrijkste thema's voor de komende jaren. Ze wijzen daarbij op de behoefte aan herkenbare en zichtbare wijkagenten in de buurt. Burgers moeten zich beschermd en veilig voelen in de buurt zodat ze eerder melding durven te maken bij misstanden. Ook wordt gewezen op de zelfredzaamheid van burgers en het actief betrekken van burgers bij het nemen van preventieve maatregelen (bijlage pagina 15).

Thema 1.4: Subjectieve veiligheid

Voor de subjectieve veiligheid is het gebrek aan sociale cohesie in de buurt van invloed op de veiligheidsbeleving van bewoners. Hierdoor zijn bewoners minder weerbaar tegen (ondermijnende) criminaliteit, overlast en intimidatie. De veiligheidsbeleving (subjectief) is in de afgelopen jaren weliswaar licht verbeterd, maar is in Maastricht over het geheel genomen nog steeds slechter dan het gemiddelde in de G32-gemeenten.

Beeld Veiligheidsmonitor

De inwoners van Maastricht geven in de afgelopen 4 jaar gemiddeld een 6,7 als **rapportcijfer voor de veiligheid** in Maastricht. Dit cijfer is hoger dan het gemiddelde rapportcijfer van Heerlen (6,6) en iets lager dan het gemiddelde van Sittard-Geleen (6,8) en de G32-gemeenten (7,1). Het rapportcijfer is in Maastricht in de afgelopen jaren gestegen van een 6,5 in 2014 naar een 6,9 in 2017.

Voor de **leefbaarheid** geven de inwoners van Maastricht en Sittard-Geleen in de afgelopen 4 jaren gemiddeld een 7,2 als rapportcijfer. Dit cijfer is iets lager dan het gemiddelde van de G32-gemeenten (7,3) en hoger dan dat van Heerlen (6,9). Het rapportcijfer leefbaarheid is in de afgelopen jaren bijna gelijk gebleven.

Het percentage Maastrichtenaren dat zich **vaak onveilig voelt in eigen buurt** (3,6 procent) ligt in de afgelopen 4 jaar gemiddeld hoger dan in Sittard-Geleen (3,2 procent) en beduidend hoger dan in de G32-gemeenten (2 procent). Alleen in Heerlen ligt het percentage met 4,2 procent nog hoger. Het percentage inwoners dat aangeeft zich vaak onveilig te voelen in eigen buurt is in Maastricht van 6,1 procent in 2014 gedaald naar 3 procent in 2017.

Uit de Veiligheidsmonitor blijkt dat inwoners van Maastricht overlast van te hard rijden en hondenpoep al jaren als **hoogste prioriteit** noemen. Maastrichtenaren ervaren daarnaast veel overlast van drugsgebruik, parkeerproblemen en rommel op straat. Overlast van drugsgebruik is overigens na 2015 beduidend gedaald (bijlage pagina 6, grafieknummer 9).

Beeld professionals

Professionals geven aan dat bewoners zich vooral onveilig voelen in de buurt door verloederende openbare ruimte, asociaal gedrag, drugsoverlast, criminaliteit en intimidatie. Ze wijzen erop dat de betrokkenheid tussen buurtbewoners afneemt. Dat heeft een negatief effect op de sociale cohesie (bijlage pagina 18).

Conclusies veiligheidsveld 1: Veilige woon- en leefomgeving

Maastricht is een ambitieuze stad met groeiambities, zowel in economische als demografische zin. Maastricht profileert zich als internationale universiteitsstad, maar ook als een stad van beleving en ontmoeting (een van de centrale thema's in de nieuwe Omgevingsvisie Maastricht). Deze beleidsambities zijn goed om de aantrekkelijkheid en toekomstbestendigheid van de stad te vergroten. Maar ze hebben ook een keerzijde. Een grotere aantrekkelijkheid leidt in Maastricht ook tot een hogere diversiteit in de bevolkingssamenstelling met meer tijdelijke bewoners. En ook tot meer economische dynamiek, tot meer evenementen en meer mobiliteitsstromen. Daardoor wordt de stad ook aantrekkelijker voor criminele activiteiten.

Deze beleidsambities hebben daarom een groot effect op de veiligheid van Maastricht, zowel in de binnenstad als in de buurten. Het is daarom belangrijk om deze beleidsambities te vertalen naar de noodzakelijke (preventieve) veiligheidsmaatregelen. De binnenstad en de sociaal kwetsbare buurten verdienen daarbij extra aandacht.

In sociaal kwetsbare buurten wonen vaak de meest kwetsbare personen uit de samenleving door onder andere het aanbod aan goedkopere sociale huurwoningen. Het is in deze buurten waar vaak multiprobleemgezinnen, asielzoekers en mensen met een psychische aandoening (personen met verward gedrag) wonen. Niet alle buurten zijn echter voldoende in staat om de bijkomende problematiek van deze mensen op te vangen. Sociale cohesie en daarmee de sociale weerbaarheid komen extra onder druk te staan als daarnaast sprake is van een groot verloop van bewoners. De aanpak van overlast is gebaat bij een buurtbenadering waarbij de aanpak gebaseerd wordt op een gedegen integrale gebiedsscan.

De overlast van personen met verward gedrag vormt een belangrijk aandachtspunt in Maastricht. De stijging ervan is een landelijk fenomeen. Het komt onder andere door de afbouw van klinische zorg en de niet evenredige opbouw van passende ambulante zorg. Door de ernst en omvang van deze problematiek is het Veiligheidshuis bezig met de ontwikkeling van een sluitende aanpak. Speerpunt van de Veiligheidshuizen Zuid-Limburg is de inrichting van een centraal kennis-/informatieknooppunt onder regie van het Veiligheidshuis Westelijke Mijnstreek dat zich toespitst op de aanpak van mensen met verward gedrag. Dit kennis-/informatieknooppunt wordt ingezet voor de regio Parkstad, Maastricht-Heuvelland en Westelijke Mijnstreek. Het kennis- /informatieknooppunt gaat fungeren als rangeerplatform: op een centrale plek worden alle meldingen uit de 3 regio's geregistreerd, breed verrijkt en geanalyseerd. Om zo de casuïstiek door te leiden naar de meest toegeruste (zorg)partner, wijkteam/gebiedsteam in aansluiting op de lokale structuur van de betreffende regio. In Zuid-Limburg werken gemeenten daarnaast samen met onder meer zorgaanbieders, welzijnswerk, GGD, Veiligheidshuizen, politie en justitie om een sluitende structuur in te richten voor deze doelgroep. Het

plan van aanpak (bestaande uit diverse projecten die op elkaar aansluiten) is momenteel in ontwikkeling en moet in het najaar 2018 ingevoerd worden. Het plan is in 3 grote lijnen op te delen. Ten eerste een lijn die zich richt op de leefbaarheid, inclusie en de zorg voor elkaar. De nadruk ligt hierbij op vroegsignalering en aandacht voor handelingsperspectief. Ten tweede het verbeteren van de zorginfrastructuur waar lacunes en knelpunten in de zorg, opvang en vervoer worden opgevuld. Ten derde de samenwerking tussen zorg en straf waar onder andere het informatieknooppunt Veiligheidshuizen onderdeel van uitmaakt om de afstemmingsprocessen tussen de diverse betrokkenen te optimaliseren.

Bij **overlast buurtbewoners** speelt geluidshinder een belangrijke rol. In een internationale (studenten)stad als Maastricht zorgen de vele verschillende nationaliteiten, culturen en leefpatronen soms voor overlast. De niet altijd harmonieuze co-existentie van *oorspronkelijke* Maastrichtenaren en nieuwe(re) inwoners waaronder studenten en vluchtelingen speelt een belangrijke rol in de sociale kwaliteit van de buurt. De onbekendheid met elkaar kan tot onbegrip en ervaring van overlast leiden. Diversiteit in de buurt kan door bewoners als positief ervaren worden, mits de sociale samenhang voldoende gewaarborgd wordt en er sprake is van consensus over de geldende normen en waarden. Een goede inrichting van de openbare (fysieke) ruimte kan daarbij ondersteunend zijn. Voor de buurt passende ontmoetingsplekken vormen een aanjager om bewoners bij elkaar te krijgen en zo de sociale cohesie in de buurt te bevorderen.

Vanuit het project Housing Maastricht (onderdeel van Wonen en Zorg) is het onderdeel Zachte landing in de wijk belangrijk bij plaatsing van bijvoorbeeld ex-daklozen of ex-cliënten vanuit de GGZ in een woning. Het doel is om deze mensen op een prettige manier voor zichzelf en voor de buurtbewoners een nieuwe start te laten maken in een eigen huis ergens in Maastricht.

Overlast multiprobleemgezinnen: uit de aard en inhoud van de aanmeldingen bij het Veiligheidshuis komt duidelijk naar voren dat de sociale problematiek de afgelopen jaren qua complexiteit verder toeneemt. Denk hierbij aan toename GGZ-problematiek, meer maatschappelijke teloorgang, toename uithuiszettingen en bijkomende huisvestingsproblematiek (bijvoorbeeld van moeilijk plaatsbaren, stagnatie in de doorstroom van maatschappelijke opvang) en toename van de complexiteit van de zorgkaart (toename verschillende zorgaanbieders). Verder investeren in optimalisatie van de afstemming en samenwerking van het Veiligheidshuis met het Sociaal Domein is essentieel. Denk aan een goede open verbinding met de lokale toegang en de Sociale Teams in Maastricht als voorliggend veld (gericht op preventie en voegsignalering), respectievelijk met de integrale gebiedsgerichte teams van Sociale Zaken Maastricht Heuvelland (operationeel vanaf 2019) en een sluitend escalatiemodel.

In bepaalde buurten is ook sprake van een intimidatieklimaat en doet zich het fenomeen van de **onaantastbaren** voor: er kan een zodanige pikorde in dergelijke buurten zijn dat bewoners niet of beperkt melding durven te doen van vormen van overlast (en geweld). Het negatieve effect van deze personen op de samenleving gaf aanleiding om binnen het Veiligheidshuis te beginnen met de onaantastbaren-aanpak. Inmiddels is deze aanpak ondergebracht bij de Top X-aanpak. De focus ligt daarbij op personen die de meeste overlast en het grootste gevoel van onveiligheid veroorzaken. De Top X-doelgroep vereist voortdurende aandacht en een lange en stevige samenwerking tussen justitie en zorgpartners onder regie van de gemeente.

Naast het verbeteren van de collectieve sociale weerbaarheid in de buurt is het voor de veiligheidsbeleving van belang om het slachtofferschap van veelvoorkomende criminaliteit (High Impact Crimes, vermogenscriminaliteit en geweldsmisdrijven) te voorkomen. Deze vormen van criminaliteit worden vaak gepleegd door onder andere personen die vallen onder de Top X-aanpak. Omdat de pakkans hierbij laag is kan dit het best bereikt worden door het nemen van situationele criminaliteitspreventieve maatregelen (SCP). De maatregelen die in de afgelopen jaren zijn genomen om fietsendiefstal, zakkenrollerij en High Impact Crimes terug te dringen, lijken hun vruchten te hebben afgeworpen. Het is zaak om dit ook de komende periode voort te zetten.

Voertuigcriminaliteit (diefstal van voertuigen en diefstal uit/vanaf voertuigen) is een thema dat extra aandacht verdient omdat er een risico op toename bestaat. Voertuigen worden (op bestelling) gestolen of gebruikt voor het plegen van andere criminele activiteiten (ramkraak). Criminelen maken daarnaast gebruik van signalen die worden afgegeven door technische apparaten in auto's (bluetooth) om te bepalen waar de meeste buit (telefoons, tablets, laptops) te halen valt. Het voorgaande

veroorzaakt een trendmatige stijging in geregistreerde autodiefstallen en -kraak. Een meer structurele aanpak is daarom noodzakelijk.

Buurtoverlast en criminaliteit hebben een grote impact op de veiligheidsbeleving van buurtbewoners. Dat is de conclusie van een criminologisch onderzoek naar collectieve weerbaarheid, sociaal kapitaal en angst voor criminaliteit.⁸ Beleidsinitiatieven gericht op het verstevigen van de sociale cohesie en het sociaal vertrouwen in de buurt gaan enerzijds de negatieve gevolgen van economische achtergesteldheid tegen en vormen anderzijds een buffer tegen buurtoverlast en -criminaliteit. De verwachting is dat beleidsinspanningen pas hun vruchten afwerpen als ook de overlastproblematiek binnen de buurt kordaat wordt aangepakt. Deze aanpak leidt tot zichtbare verbeteringen, zowel op het vlak van angst voor criminaliteit als op dat van mijddgedrag en de risico-inschatting op toekomstig slachtofferschap.

⁸ Hardyns, W. & Pauwels, L. (2012), *Collective efficacy, sociaal kapitaal en 'fear if crime'*, Tijdschrift voor Criminologie, 54 (4), 304-319

Veiligheidsveld 2: Bedrijvigheid en veiligheid

Regisseur: Michel Detisch

In dit veiligheidsveld staat '(sociale) onveiligheid' rond verschillende vormen/locaties van bedrijvigheid centraal.

Thema 2.1: Veilig winkelgebied

Een schone en goed onderhouden fysieke omgeving wordt als belangrijk thema gezien voor het behoud van een veilig winkelgebied. Preventieve maatregelen tegen winkeldiefstal, zakkenrollerij en overvallen zijn belangrijke speerpunten voor de veiligheid.

Mogelijke (langdurige) leegstand is een punt van aandacht. Leegstand kan ondermijnende criminaliteit bevorderen, omdat pandeigenaren minder kritisch zullen zijn over de huurder wanneer en (winkel)pand langer leegstaat.

Beeld politiecijfers

De afgelopen 4 jaar is het aantal politieregistraties betreffende winkeldiefstal nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal registraties inbraak winkel is trendmatig gedaald in de afgelopen jaren.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaren te zien:

	2014		2015		2016		2017	
2.1.1. Winkeldiefstal	423	-1%	479	13%	364	-24%	420	15%
2.1.2. Inbraak winkel	84	25%	61	-27%	58	-5%	27	-53%

TRIPPOOL-GEMEENTEN (HEERLEN / SITTARD-GELEEN / MAASTRICHT) AFGELOPEN 4 JAAR

Anders dan bij veiligheidsveld 1: 'veilige woon en leefomgeving' wordt in de vergelijking met Tripool-gemeenten bij veiligheidsveld 2: 'bedrijvigheid en veiligheid' niet naar de relatieve, maar naar de absolute cijfers gekeken. De relatieve cijfers (per 1000 inwoners) zijn voor dit veiligheidsveld niet representatief.

Winkeldiefstal: uit de absolute cijfers (bijlage pagina 19, grafieknummer 28) blijkt dat in de afgelopen 4 jaar in Maastricht en Heerlen sprake is van een lichte trendmatige daling. In Sittard-Geleen is daarentegen sprake van een stijging van het aantal winkeldiefstallen.

In Maastricht is sprake geweest van totaal 1.686 geregistreerde winkeldiefstallen in de afgelopen 4 jaren. Dit aantal is significant hoger dan in Sittard-Geleen (995) en Heerlen (1.321). Dat de aantallen in Maastricht hoger liggen is grotendeels te wijten aan het grote winkelaanbod in Maastricht en de aanwezigheid van de Bijenkorf en de V&D (nu Hudson's Bay).

Inbraak winkel: uit de absolute cijfers blijkt in Maastricht sprake is van een trendmatige daling. In Heerlen en Sittard-Geleen is de trend ongeveer gelijk gebleven. De aantallen zijn in Maastricht met totaal 230 inbraken in de afgelopen 4 jaar beduidend hoger dan in Heerlen (77) en Sittard-Geleen (147).

Beeld Veiligheidsmonitor

Het percentage Maastrichtenaren dat aangeeft dat er vaak **onveilige plekken in een winkelgebied** voorkomen (2 procent) ligt in de afgelopen 4 jaar gemiddeld lager dan het gemiddelde van Sittard-Geleen (3,2 procent) en Heerlen (4 procent) en is ongeveer gelijk aan het gemiddelde van de G32-gemeenten (2,1 procent). Uit de Veiligheidsmonitor blijkt verder dat het percentage inwoners dat aangeeft dat er vaak onveilige plekken in een winkelgebied voorkomen in de afgelopen jaren ongeveer gelijk is gebleven.

Beeld professionals

Professionals noemen verloedering van de omgeving door zwerfvuil, graffiti en vernielingen als belangrijkste oorzaak voor een onveilig winkelgebied. Daarnaast wordt leegstand als een belangrijk risico gezien (bijlage pagina 21).

Thema 2.2: Veilige bedrijventerreinen

Onveiligheid op bedrijventerreinen kent zowel sociale als fysieke aspecten: bedrijfsinbraak, diefstal, overvallen en vernieling aan de ene kant en aan de andere kant inrichting en onderhoud van de terreinen, verkeersveiligheid en brandveiligheid.

Maastricht kent een aantal grotere bedrijventerreinen: Maastricht-Zuid, Beatrixhaven, Bosscherveld, Randwyck-Zuid en Scharn-Noord. Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere terreinen verspreid over de stad in de nabijheid van woonwijken. Op de bedrijventerreinen zijn bedrijventerreinenverenigingen actief, die gezamenlijk zijn verenigd in de Samenwerkende Industrierreinen Maastricht (SIM). Veiligheid op de bedrijventerreinen is een van de aandachtspunten van de SIM.

Beeld politiecijfers

De afgelopen 4 jaar is het aantal politieregistraties betreffende de diefstal/inbraak bedrijven en kantoren en het aantal registraties diefstal/inbraak bedrijven en instellingen trendmatig gedaald.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017					
2.2.1. Diefstal/inbraak bedrijven en kantoren	303		-3%	213		-30%	163		-23%	132		-19%
2.2.3. Diefstal/inbraak bedrijven en instellingen	179		1%	127		-29%	54		-57%	36		-33%

TRIPPOOL-GEMEENTEN (HEERLEN / SITTARD-GELEEN / MAASTRICHT) AFGELOPEN 4 JAAR

Anders dan bij veiligheidsveld 1: 'veilige woon en leefomgeving' wordt in de vergelijking met Tripool-gemeenten bij veiligheidsveld 2: 'bedrijvigheid en veiligheid' niet naar de relatieve maar naar de absolute cijfers gekeken. De relatieve cijfers (per 1.000 inwoners) is voor dit veiligheidsveld niet relevant.

Diefstal/inbraak bedrijven kantoren en instellingen: uit de absolute cijfers (bijlage pagina 22, grafieknummer 31) blijkt dat in de afgelopen 4 jaar in alle 3 de gemeenten sprake is van een trendmatige daling.

Beeld professionals

Professionals noemen criminele activiteiten en bedrijfsinbraken als belangrijkste thema's voor veilige bedrijventerrein. Daarnaast beschouwt men de inrichting van de openbare ruimte en het tegengaan van illegale bewoning als belangrijke speerpunten (bijlage pagina 23).

Thema 2.3: Veilig uitgaan

Uitgaansvoorzieningen hebben enerzijds een positief effect op de veiligheid: het culturele en sociale klimaat varen er wel bij. Ook zijn er economische voordelen. Maar er kunnen zich ook veiligheidsproblemen rond uitgaansvoorzieningen voordoen, zoals geweld, overlast en vernielingen.

Beeld politiecijfers

Het aantal registraties geluidsoverlast horeca is trendmatig toegenomen in de afgelopen jaren.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017					
2.3.1. Geluidshinder horeca	25		-7%	39		56%	57		46%	54		-5%

TRIPPOOL-GEMEENTEN (HEERLEN / SITTARD-GELEEN / MAASTRICHT) AFGELOPEN 4 JAAR

Uit de relatieve cijfers (bijlage pagina 24, grafieknummer 33) blijkt dat in Maastricht, anders dan in Heerlen en Sittard-Geleen, sprake is van een trendmatige stijging.

Beeld Veiligheidsmonitor

Het percentage Maastrichtenaren dat aangeeft dat er **vaak onveilige plekken rondom uitgaansgelegenheden** voorkomen (4,4 procent) ligt in de afgelopen 4 jaar gemiddeld lager dan het gemiddelde van Sittard-Geleen (4,6 procent) en Heerlen (5,2 procent). Het percentage ligt iets hoger dan het gemiddelde van de G32-gemeenten (3,6 procent). Uit de Veiligheidsmonitor blijkt verder dat

het percentage inwoners dat aangeeft dat er vaak onveilige plekken rondom uitgaansgelegenheden voorkomen in de afgelopen jaren ongeveer gelijk is gebleven.

Het percentage Maastrichtenaars dat aangeeft **veel overlast van horeca** te ervaren (2 procent) ligt in de afgelopen 4 jaar gemiddeld iets hoger dan het gemiddelde van Sittard-Geleen (1,7 procent), Heerlen (1,7 procent) en de G32-gemeenten (1,6 procent). Uit de Veiligheidsmonitor blijkt verder dat het percentage inwoners dat aangeeft veel overlast van horeca te ervaren in de afgelopen jaren ongeveer gelijk is gebleven.

Beeld professionals

Professionals noemen drugsaanbod in uitgaansvoorzieningen, geweldsmisdrijven en alcohol en jongeren als belangrijkste speerpunten voor het thema veilig uitgaan. Ook vernielingen in de openbare ruimte en overlast op looproutes verdienen volgens professionals de aandacht de komende jaren (bijlage pagina 26).

Thema 2.4: Veilige evenementen

Evenementen, zeker de grootschalige, kunnen behoorlijke veiligheidsrisico's opleveren. Het is aan de organisator om te voldoen aan voorwaarden voor de veiligheid en aan de gemeente om de juiste voorwaarden te stellen en die te handhaven. De risico's liggen vooral in geweld, overlast, vernieling, brandveiligheid en crisisbeheersing.

Beeld professionals/openbare orde en veiligheid (OOV)

Over het algemeen worden voorafgaand aan een evenement in goed overleg voorwaarden gesteld om de veiligheid zo goed mogelijk te reguleren.

Thema 2.5: Veilig toerisme

Veilig toerisme heeft betrekking op de onveiligheid die zich kan voordoen in en rond recreatiegebieden zoals strand- en duingebied, natuurgebieden, recreatieplassen en op en rond toeristische verblijfslocaties zoals campings, bungalowparken en jachthavens. De risico's betreffen bijvoorbeeld beroving, diefstal uit/van vaartuigen, inbraak, geweld, overlast, vernieling. Ook kan het gaan om concentraties van 'minder zichtbare' vormen van criminaliteit, waarbij niet zozeer toeristen rechtstreeks het slachtoffer zijn: bepaalde locaties vormen een knooppunt van verschillende vormen van georganiseerde criminaliteit (drugs, heling, mensenhandel).

Tenslotte zij nog vermeld dat door het WODC een onderzoek uitgevoerd gaat worden naar de gevolgen van toegenomen mobiliteit: *"Onderzoek naar de gevolgen voor het politiewerk van de toegenomen mobiliteit en de veranderende criminaliteit (extern)"*. Aanleiding voor dit onderzoek is de actualisering van de inzet van de politie over de regio's. Een korte scan om te bepalen of er sprake is van nieuwe, structurele veiligheidsproblemen die niet of onvoldoende worden ondervangen in de huidige verdeling, heeft uitgewezen dat er geen zwaarwegende redenen zijn om het verdeelsysteem aan te passen. Wel zijn er twee thema's gedetecteerd die om verdiepend vervolgonderzoek vragen, namelijk de gevolgen van de toegenomen mobiliteit en de veranderende criminaliteit op het politiewerk. Het onderzoek inventariseert de veranderingen die zich hebben voorgedaan in mobiliteit en criminaliteit. Ook stelt het onderzoek indicatoren vast waarmee objectief kan worden aangetoond en gemeten in hoeverre deze veranderingen impact hebben op het politiewerk. Duidelijk moet worden of de impact van de geconstateerde veranderingen op het werk van de politie voor alle eenheden gelijk is of dat er verschillen te constateren zijn.

Conclusies veiligheidsveld 2: Bedrijvigheid en veiligheid

Maastricht is een stad van beleving en ontmoeting. Een stad met jaarlijks miljoenen bezoekers uit binnen- en buitenland. Met een groeiende universiteit transformeert Maastricht steeds meer tot een bruisende studentenstad, waar het behalve goed werken en studeren ook goed recreëren is. In deze lijn ontvangt Maastricht steeds meer aanvragen voor (grootschalige) evenementen. Elk evenement vraagt om maatwerk betreffende de locatie, bezoekersaantallen en (veiligheids)maatregelen.

Beleidsmatig heeft Maastricht de ambitie om deze groei in evenementen beter te faciliteren. Dat betekent dat het aantal evenementenlocaties moet worden uitgebreid en de spreiding over de stad op

zorgvuldige wijze moet plaatsvinden. De toekomstige evenementenlocaties worden vastgelegd in onder andere de nieuwe Omgevingsvisie van Maastricht. Maar behalve spreiding op locaties vragen meer evenementen ook om meer capaciteit en middelen voor de gewenste maatregelen. Het is daarom van belang om in het MJP te anticiperen op de gevolgen van deze spreiding en groei van evenementen. Daarbij is vooral specifieke aandacht nodig voor de grootschaligheid van evenementen en de druk die dit geeft op politiecapaciteit en de nieuwe 'terroristendreiging' die andere maatregelen vereist, met daaraan verbonden bijkomende kosten. Andere belangrijke aandachtspunten bij evenementen zijn mogelijke demonstraties/acties die door een evenement uitgelokt kunnen worden (sinterklaasfeest, voetbalwedstrijd). Verder zijn er veiligheidsvraagstukken bij illegale culturele evenementen (zoals het 'skatecafé' en danceparty's) waar rekening mee moet worden gehouden.

Gelet op het hoge aanbod aan uitgaansgelegenheden in Maastricht is het van belang om aandacht te hebben voor een veilig uitgaansgebied. Daarbij zijn drugs en alcoholverstrekking aan jongeren een belangrijk thema. Ook studenten vormen een grote doelgroep in het uitgaansleven van Maastricht.

Door een studentenbelangengroep 'Consent Matters' is gesignaleerd dat studenten zich zorgen maken over de veiligheid in de openbare ruimte en in het nachtleven van Maastricht. Bij Consent Matters bestaat de indruk dat straatintimidatie in Maastricht veel voorkomt en als zeer bedreigend wordt ervaren. Naar aanleiding hiervan is in oktober 2017 door de gemeenteraad een motie aangenomen om in samenwerking met de betrokken ketenpartners de regie te nemen om beleid rondom vormen van ongewenst (seksueel) gedrag gestalte te geven. Daarbij is verzocht om te onderzoeken of strafbaarstelling, zoals in onder andere Amsterdam en Rotterdam wordt gehanteerd, ook in Maastricht ingevoerd kan worden. Om de omvang van het probleem onder Maastrichtse studenten inzichtelijk te maken is de Universiteit van Maastricht bezig met een kort kwalitatief onderzoek. In de loop van 2018 wordt dat onderzoek afgerond en wordt verder beoordeeld welke (aanvullende) maatregelen nodig zijn in de aanpak van seksuele intimidatie.

Specifiek is aandacht nodig voor de risico's van ondermijnende criminaliteit in winkelgebieden. Naast branchevershraling en een hoog verloop van ondernemers zijn bepaalde branches extra kwetsbaar voor criminele invloeden. Ondermijnende criminaliteit nestelt zich bij voorkeur in zwakke buurten van steden en in tal van kleine bedrijven (zoals belwinkels, zonnestudio's en kapperszaken). Uit verschillende onderzoeken van de politie blijkt dat de autoverhuurbranche bijzonder risicovol is voor malafide praktijken. Het gaat dan onder meer om verhuur aan drugscriminelen en het accepteren van grote bedragen contant geld. Ondernemers moeten actief betrokken worden bij maatregelen om (ondermijnende) criminaliteit te voorkomen.

Veiligheidsveld 3: Jeugd en veiligheid

Regisseur: Joldy Peters

In dit veiligheidsveld staan veiligheidsvraagstukken in relatie tot jeugd centraal.

Thema 3.1: Jeugdoverlast en -problematiek

Bij jeugdoverlast gaat het vooral om overlast in *groepsverband*, zowel in 'milde' vorm als hardnekkiger, 'zwaarder'. Het kan gaan om geluidsoverlast, intimiderend aanwezig zijn, zwerfvuil achterlaten en soms vernielingen en andere vormen van criminaliteit. Kenmerkend voor de minder zware groepen is dat ze in principe goed aanspreekbaar/corrigeerbaar zijn door de omgeving. Zwaardere vormen kennen een meer 'eigen systeem' (hiërarchie) in de groepen en zijn lastiger te corrigeren. Ook is er veelal (lichte) criminaliteit in het spel.

Het onderdeel 'jeugdproblematiek' heeft vooral betrekking op *individuele* problematische jongeren. Het gaat om jongeren met problemen op meer leefgebieden, vaak ook 'veelpleger'. Ze vormen mogelijk de harde kern van jeugdgroepen, soms zelfs criminele groepen. Het betreft zogenaamde 'complexe casuïstiek' die een integrale PGA (eventueel Top X-aanpak) behoeft.

Volgens de politieregistraties stijgt jeugdoverlast trendmatig. Maar volgens de Veiligheidsmonitor blijft de overlast van rondhangende jongeren ongeveer gelijk in de afgelopen jaren. Een verklaring hiervoor kan zijn dat bij de politie vooral hardnekkige overlast wordt gemeld die zich op specifieke locaties concentreert. Dat heeft als gevolg dat meer meldingen van dezelfde personen afkomstig kunnen zijn, zodat het aantal registraties hoger uitvalt. Bij de Veiligheidsmonitor betreft het een steekproef onder bewoners.

Verder blijkt uit onderzoek dat het aantal jeugdige verdachten de afgelopen jaren dalende is. Net als bij de veelvoorkomende criminaliteit is dit een landelijke trend. Een verklaring voor deze daling is de opkomst van de spelcomputer en de smartphone. Jongeren brengen meer tijd online door en minder buiten. Hierdoor zijn zij minder vatbaar voor criminele vrienden en komen zij minder in de gelegenheid om impulsieve misdrijven te plegen. Door het verband tussen voortijdig schoolverlaten en criminaliteit lijkt ook het afnemend aantal voortijdig schoolverlaters een bijdrage te leveren aan het dalende percentage verdachten onder jongeren.⁹

Om verandering in jeugddelinquentie te kunnen verklaren is het relevant om ook veranderingen op microniveau te bestuderen. In een trendstudie 'De daling in jeugddelinquentie: minder risico, meer bescherming'¹⁰ is geconcludeerd dat er sprake is van meer gelijktijdig optredende ontwikkelingen die bijdragen aan de daling in criminaliteit. In deze studie wordt geconcludeerd dat de daling in jeugddelinquentie mogelijk kan worden verklaard door gelijktijdige veranderingen in blootstelling aan risico- en beschermende factoren op meer leefdomeinen. Minder blootstelling aan risicofactoren, zoals alcoholgebruik of delinquente vrienden en meer ervaringen met beschermende factoren, vooral binnen de gezinscontext, zoals een toename in de ervaren emotionele steun, betrokkenheid en monitoring door ouders. De ontwikkelingen wijzen op een in de tijd veranderende sociaal-culturele houding, zowel bij jongeren zelf als bij hun ouders, die steeds meer jongeren ervan weerhoudt risicogedrag te vertonen.

Er is veel bekend over welke factoren in de adolescentieperiode gerelateerd zijn aan delinquentie (Loeber e.a., 2008; Tanner-Smith e.a., 2013). Risicofactoren in het individuele domein zijn bijvoorbeeld eerder probleemgedrag, alcohol- of drugsgebruik, impulsiviteit en risico's willen nemen (Loeber e.a., 2008). Anderzijds zijn sociaalvaardig gedrag en goed kunnen oriënteren op taken beschermende factoren (Pollard e.a., 1999). In het gezinsdomein versterken negatieve opvoedingsstijlen, zoals verwaarlozing en huiselijk geweld, de kans op delinquentie (Loeber e.a., 2008). Anderzijds wordt delinquentie gedempt door emotionele steun en toezicht van ouders (Hoeve e.a., 2009), openheid van kinderen naar ouders toe (Hoeve e.a., 2009; Stattin & Kerr, 2000) en een goede band met ouders (Hoeve e.a., 2012).

⁹ Jong, J. de (2018), *Het mysterie van de verdwenen criminaliteit*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek

¹⁰ Laan, A. van der, Rokven, J., Weijters, G. & Beerthuizen, M. (2018), *De daling in jeugddelinquentie: minder risico, meer bescherming*, Tijdschrift voor Criminologie, 60 (1), 35-57

In het vriendendomein is delinquentie van vrienden een belangrijke risicofactor voor eigen delinquentie (Loeber e.a., 2008). In het domein van de school zijn slechte schoolprestaties (Maguin & Loeber, 1996) en slechte binding met school risicofactoren, terwijl binding met leerkrachten bescherming kan bieden (Stouthamer-Loeber e.a., 2002).

Bij jeugdoverlast en -criminaliteit is het van belang om rekening te houden met verschillende elementen die delinquent gedrag bij jongeren kunnen veroorzaken. Inzicht in de oorzaken van bepaalde gedragingen bij jongeren is relevant om te bepalen welke maatregelen effectief ingezet kunnen worden om de mate van overlast beheersbaar te houden en te voorkomen dat jongeren afglijden naar ernstigere vormen van crimineel gedrag. In dit verband zijn inzichten verkregen uit de levensloopcriminologie nuttig. Daarbij wordt gewezen op het belang van de levenslooptheorie van T.E. Moffitt (1993) die stelt dat er 2 soorten delinquenten zijn: de levensloop persistente delinquenten (LCP => Life-Course-Persistent) en de adolescent gelimiteerde delinquenten (AL => Adolescence-Limited). Deze theorie is meermaals empirisch onderzocht en bevestigd.¹¹

Uit het voorgaande blijkt dat er verschillende interventiemogelijkheden/-momenten zijn om crimineel en overlastgevend gedrag bij jongeren te beteugelen. Het versterken van beschermende factoren en wegnemen of verminderen van risicofactoren zijn daarbij bepalend.

Beeld politiecijfers

Het objectieve beeld van de omvang overlast jeugd wordt bepaald aan de hand van politieregistraties 'overlast jeugd' en 'vandalisme/baldadigheid'. Beide registraties hebben (overwegend) betrekking op jeugdigen. In de afgelopen 4 jaar is het aantal politieregistraties betreffende overlast jeugd trendmatig gestegen (bijlage pagina 28, grafieksnummer 36). Het aantal politieregistraties betreffende vandalisme/baldadigheid is daarnaast trendmatig gedaald.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014	2015	2016	2017
3.1.1. Vandalisme/Baldadigheid	114 16%	92 -19%	86 -7%	78 -9%
3.1.2. Melding overlast jeugd	265 -1%	259 -2%	326 26%	377 16%

TRIPOL-GEMEENTEN (HEERLEN / SITTARD-GELEEN / MAASTRICHT) AFGELOPEN 4 JAAR

Overlast jeugd: uit de relatieve cijfers (bijlage pagina 28, grafieksnummer 37) blijkt dat in de afgelopen 4 jaar in Heerlen en in mindere mate Maastricht, sprake is van een trendmatige stijging overlast jeugd. Het gemiddelde ligt de afgelopen 4 jaar in Maastricht lager dan in Heerlen en tot 2016 lager dan Sittard-Geleen.

Vandalisme/baldadigheid: uit de relatieve cijfers blijkt dat in de afgelopen 4 jaar in de 3 gemeenten sprake is van een licht dalende trend. Maastricht zit gemiddeld tussen Heerlen en Sittard-Geleen.

Beeld Veiligheidsmonitor

Het percentage Maastrichtenaren dat aangeeft **veel overlast van rondhangende jongeren** te ervaren ligt (gemiddeld 7,8 procent in de afgelopen 4 jaren) lager dan het gemiddelde van Heerlen (9,5 procent) en hoger dan Sittard-Geleen (7,5 procent) en de G32-gemeenten (6,2 procent) (bijlage pagina 29, grafieksnummer 38). Het percentage inwoners dat aangeeft veel overlast te ervaren van rondhangende jongeren is in de afgelopen jaren ongeveer gelijk gebleven (rekening houdend met de betrouwbaarheidsmarges).

In de afgelopen 4 jaar geeft gemiddeld 18 procent van de Maastrichtenaren aan dat **er goede voorzieningen voor jongeren** zijn (bijlage pagina 29, grafieksnummer 39). Dit is lager dan de G32 gemeenten (22 procent) en Sittard-Geleen (18,6 procent) en hoger dan Heerlen (16 procent).

Beeld professionals

Professionals noemen drugs- en drankgebruik onder jongeren, criminele activiteiten onder jongeren en de aanspreekbaarheid van jongeren als belangrijkste thema's voor de aanpak van jeugdoverlast in groepsverband (bijlage pagina 30).

¹¹ Moffitt, T.E. (1993), *Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior – a developmental taxonomy*, Psychological Review 100, 674-702

Thema 3.2: Jeugd, alcohol en drugs

Hierbij gaat het om overlast van alcohol- en drugsgebruik in de openbare ruimte, eventueel in uitgaansgebied/-gelegenheden. Het drank- en drugsgebruik kunnen in verband staan met geweld, vernielingen en geluidsoverlast. De beheersing van het gebruik en de overlast is een belangrijke opgave van de gemeente.

Jongeren vormen een belangrijke risicogroep voor het ontwikkelen van alcohol- en drugsgerelateerde problemen. Het lichaam van een jongere is nog niet volgroeid en daardoor extra gevoelig voor middelengebruik. Behalve gevolgen voor de persoonlijke gezondheid en het risico van verslaving bij langdurig gebruik, kan onverantwoord gebruik van alcohol en drugs veel schade aanrichten in de openbare ruimte (vandalisme, agressie en geweld). Met op de jeugd gerichte preventieactiviteiten is dan ook grote maatschappelijke winst te behalen.

Beeld professionals

Professionals noemen problematische thuissituatie, psychische of andere gezondheidsproblemen en drugs- en drankgebruik als belangrijkste thema's voor de komende jaren (bijlage pagina 31).

Thema 3.3: Veilig in en om de school

De veiligheid op en om scholen in Maastricht en het heuvelland moest verbeterd worden. Dat vonden LVO Heuvelland, LVO Maastricht, het Leeuwenborgh, MosaLira, GGD Zuid-Limburg, het Openbaar Ministerie, Halt-Team Limburg en Politie Maastricht-Heuvelland en de gemeenten Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Maastricht, Meerssen, Vaals en Valkenburg aan de Geul. Daarom zetten deze partijen op 13 april 2012 hun handtekening onder het convenant 'Veiligheid op school krijgt voorrang'.

In navolging hierop is in 2014 het project Veiligheid in en om school opgestart. De eerste scholen haalden in 2015 hun certificaat. Begin 2017 hebben in Maastricht 13 van 15 v(s)o- en mbo-scholen het certificaat behaald. Om het certificaat te halen hebben de scholen samen met Halt een analyse gemaakt van de veiligheidssituatie van hun school. In een plan van aanpak werden de stappen beschreven om het basiskader veiligheid te bereiken. Plannen en protocollen kregen een update om de interne organisatie op orde te krijgen. En de noodzakelijke externe samenwerking werd georganiseerd. In een audit werden directie, medewerkers, studenten/leerlingen en externe partners bevraagd op hun ervaringen met de locatie wat betreft gezondheid en veiligheid. Ook werd getoetst of de onderwijslocatie voldoet aan het basiskader veiligheid. Een certificeringcommissie beoordeelde tot slot de resultaten van die audit.

Een convenantgroep volgt de afspraken die zijn gemaakt in het convenant. In die groep zijn alle partners vertegenwoordigd. De groep stelt soms ook werkgroepen samen om met bepaalde onderwerpen aan de slag te gaan. Zaken die aan de orde kwamen of zijn opgepakt de afgelopen jaren:

- samengaan van de Gezonde School en Veilige School;
- bijeenkomst om de achterban te informeren over onderwerpen zoals social media, drugsrunners en loverboys;
- Gezondheidsmonitor 2013 en 2015;
- presentatie Jongeren Buurtbemiddeling en 'No Credit Game Over';
- aanpak Jihadisme;
- regio Visie Veilig Thuis;
- rol van de wijkagent voor v(s)o en mbo-scholen;
- toetreding United World College tot de convenantgroep.

Beeld professionals

Professionals noemen social media, drugs- en alcoholgebruik en pesten als belangrijkste thema's voor de komende jaren (bijlage pagina 32).

Conclusies veiligheidsveld 3: Jeugd en veiligheid

Professionals bevestigen het beeld dat jeugdoverlast en -criminaliteit niet is toegenomen. Er zijn wel zorgen rondom het online (social media) gedrag van jongeren.

Om te voorkomen dat jeugdigen in de criminaliteit terechtkomen, is het belangrijk crimineel/afwijkend gedrag vroegtijdig te herkennen zodat er tijdig interventies kunnen plaatsvinden. Hiervoor is samenwerking tussen de verschillende ketenpartners in dit veiligheidsveld cruciaal. In Maastricht zijn enkele risicojongeren in beeld waarbij vroegtijdige integrale en sluitende aanpak noodzakelijk is.

Onder regie van het Veiligheidshuis vindt er periodiek een Netwerkoeverleg Risicojeugd met relevante netwerkpartners plaats. Dit overleg moet (herhaling) overlast of maatschappelijke uitval van een jeugdige voorkomen door toeleiding naar (gecoördineerde) vrijwillige hulpverlening. Het Netwerkoeverleg Risicojeugd is gebaseerd op vooraf gescreeende en geselecteerde politiemeldingen (risico)jeugd. Nieuw sinds 2018 is dat er ook via het Netwerkoeverleg een preventief plan van aanpak wordt opgesteld voor (mogelijke) risicogroepen van jeugdigen. Als sprake is van (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval van een jeugdige, complexe multiproblematiek en stagnatie in de samenwerking tussen netwerkpartners wordt de casus opgeschaald naar een persoonsgerichte aanpak onder regie van het Veiligheidshuis (prioritering jeugdige).

Ten slotte is er nog het plan van aanpak Citydeal Zorg voor Veiligheid in de Stad met de focus op jongeren die zich dreigen aan te sluiten bij de zogenaamde Onaantastbaren/Top X. Binnen het Maastrichtse experiment wordt een werkwijze ontwikkeld gericht op het verkleinen van het jeugdige netwerk van 'soldaten' rond de 'onaantastbaren' en het vroegtijdig signaleren van jongeren die zich bij het netwerk (dreigen) aan (te) sluiten. In dit experiment wordt onder regie van het Veiligheidshuis toegewerkt naar een verbreding van de aanpak met de bestaande (en zo nodig nieuwe) ketenpartners. Ook wordt onderzocht hoe de veiligheidsbeleving in de wijken zo goed mogelijk kan worden gevolgd. Dit vraagt om maatwerkoplossingen.

Voor veilige scholen is afgesproken om elke 2 jaar een audit uit te voeren. Hierbij kunnen de scholen een beroep doen op ondersteuning van Halt. Omdat de meerwaarde van de samenwerking op het gebied van veiligheid steeds meer zichtbaar wordt, heeft MosaLira voorgesteld om ook in het Primair Onderwijs (PO) te komen tot een certificering van Gezonde en Veilige School. De gemeente Maastricht juicht dit initiatief toe en bekijkt of het huidige convenant hiervoor als basis kan dienen. Vanuit de convenantgroep bestaat de wens om gezamenlijk te gaan optreden tegen het gebruik van en de handel in verdovende middelen in en om de scholen.

Veiligheidsveld 4: Fysieke veiligheid

Regisseur:

Dit veiligheidsveld concentreert zich op fysieke veiligheidsvraagstukken.

Thema 4.1: Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid heeft betrekking op de veiligheid van verkeer voor verkeersdeelnemers in het algemeen, voor specifieke doelgroepen en in bepaalde gebieden (woongebied, scholen, winkelgebied e.d.). Deze veiligheid wordt beïnvloed door fysieke factoren (infrastructuur) en het rijgedrag van verkeersdeelnemers.

Beeld politiecijsers

Verkeersoverlast is in de afgelopen jaren trendmatig gestegen. Het aantal verkeersongevallen is ongeveer gelijk gebleven en snelheid (weg) is licht gedaald.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017	
4.1.1. Verkeersongevallen	1389	5%	1335	-4%	1517	14%	1385	-9%
4.1.2. Verkeersoverlast	50	22%	65	30%	120	85%	132	10%
4.1.3. Snelheid (weg)	20	-26%	14	-30%	14	0%	7	-50%

Beeld Veiligheidsmonitor

Overlast door te hard rijden, agressief rijgedrag en parkeerproblemen is de afgelopen jaren nagenoeg gelijk gebleven (bijlage pagina 33, grafieknummer 41). Jaarlijks geeft ruim 25 procent van de inwoners van Maastricht aan overlast te ervaren van te hard rijden.

Beeld professionals

Professionals noemen asociaal/gevaarlijk rijgedrag en parkeerdruk als belangrijkste thema's voor de komende jaren. Men wijst daarbij op de risico's van vergrijzing en deelname van ouderen in het verkeer. Daarnaast wordt gewezen op het belang van duidelijk bewegwijzering vooral gelet op de vele eenrichtingswegen in de binnenstad (bijlage pagina 34).

Thema 4.2: Brandveiligheid

Dit thema heeft enerzijds betrekking op de ontwerptechnische en gebruikstechnische brandveiligheid van bepaalde soorten gebouwen (zoals woongebouwen en gebouwen met horecabestemming) en anderzijds op de voorwaarden voor effectieve repressie.

Beeld politiecijsers

Trendmatig is in de afgelopen jaren sprake van een lichte stijging van brand en brandstichting.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017	
4.2.1. (1.6.1.) Brand/ontploffing	116	-5%	200	72%	144	-28%	152	6%
E31 BRAND (GEEN BRANDSTICHTING)	76	15%	84	11%	71	-15%	90	27%
F13 BRANDSTICHTING	40	-29%	116	190%	73	-37%	62	-15%

Beeld professionals

Professionals noemen brandveiligheid in studentenpanden en horecapanden als belangrijkste thema's voor de komende jaren. Men vraagt daarnaast aandacht voor de risico's van illegale hennepplantages (bijlage pagina 36).

Vanuit de startbijeenkomst Wonen en Zorg - ouderenhuisvesting is door het Sociale Domein het signaal afgegeven dat 'vroeger' (intramuraal) de bhv'ers (verzorgenden) ervoor zorgden dat degene met een lichamelijke of geestelijke beperking veilig werden geëvacueerd in geval van brand. Met de extramuralisatie wonen deze mensen in een 'gewone flat' en is de bhv-ondersteuning weggevallen.

Thema 4.3: Externe veiligheid

Bij dit thema staan de risico's van gevaarlijke stoffen centraal. Gevaarlijke stoffen worden opgeslagen en/of bewerkt in inrichtingen en vervoerd via weg, water, spoor, lucht en buisleidingen. Te onderscheiden zijn het 'groepsrisico' (GR) en het 'plaatsgebonden risico' (PR). In beide gevallen gaat het om de 'naar buiten gerichte' (ofwel externe) veiligheidsrisico's van de gevaarlijke stoffen.

Beeld professionals

Professionals noemen illegale dumping van giftige stoffen en drugsafval als belangrijkste thema's voor de komende jaren. Men wijst daarnaast op de gevaren van de kerncentrale Tihange, intensivering vliegverkeer Beek, verdichting binnenstad met functies die elkaar niet helemaal verdragen en terrorismedreiging (bijlage pagina 37).

Thema 4.4: Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening (Wet veiligheidsregio's en Besluit veiligheidsregio's) maar zijn verplicht deze taken te laten uitvoeren door de veiligheidsregio, met uitzondering van het onderdeel bevolkingszorg (de 'gemeentelijke processen') van de crisisbeheersingsorganisatie. Dit onderdeel wordt door de gemeente, in samenwerking met andere gemeenten en de veiligheidsregio, op peil gebracht en gehouden.

Beeld professionals

Professionals noemen de kwaliteit van de organisatie rondom rampen/crises en ontwikkeling van de veiligheidsregio als belangrijkste thema's voor de komende jaren. Men vraagt daarbij onder andere aandacht voor personen met verward gedrag en geradicaliseerde personen (bijlage pagina 38).

Conclusies veiligheidsveld 4: Fysieke veiligheid

De gemeenteraad heeft middelen ter beschikking gesteld om de brandveiligheid in Maastricht te verbeteren en de ontstane achterstandssituatie in te lopen. De brandveiligheid is in Maastricht alleen al daarom een prioritair thema.

Speerpunten zijn:

1. studentenpanden;
2. horeca (vooral cafés en hotels);
3. ouderenhuisvesting (in relatie tot beleid dat ouderen steeds langer zelfstandig blijven wonen).

Gemeente, brandweer, particuliere verhuurders (belangenvereniging VVWM) en corporaties hebben in 2017 een keurmerk opgericht dat bovenwettelijke eisen stelt aan de brandveiligheid van verhuurpanden. Dit keurmerk is een particulier initiatief en niet verplicht. Naast het keurmerk zorgde deze samenwerking ervoor dat de brandweer nu beschikt over enkele plattegronden van verhuurpanden. Bij een brand kent de brandweer de indeling van het pand. In 2017 is het eerste Keurmerk voor een kamerverhuurpand uitgereikt. Inmiddels geldt dit voor enkele tientallen panden.

Het door professionals genoemde onderwerp 'illegale dumping van gevaarlijke/gevaarlijke stoffen' bij externe veiligheid wordt wel herkend maar meer als thema in de regio. In Maastricht komt dit maar zelden voor door de beperkte buitengebieden. Voor wat betreft het genoemde risico van Tihange en vliegverkeer valt dit buiten de invloedsfeer van het bevoegd gezag van Maastricht.

Gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen zoals radicalisering, terrorisme maar ook de problematiek rondom verwarde personen verdient het de aanbeveling om ook sociale veiligheidsthema's in te bedden in de Veiligheidsregio Zuid-Limburg.

Veiligheidsveld 5: Integriteit en veiligheid

Regisseur: Grazielena Marcus

Binnen dit veiligheidsveld vallen enkele verschijnselen die meer fundamenteel onze rechtsorde en veiligheid bedreigen.

Thema 5.1: Polarisatie en radicalisering

In 2014 werd de gemeente Maastricht geconfronteerd met een aantal uitreizigers (6 personen) naar IS-strijdgebied. Als gevolg hiervan werd de aanpak van radicalisering hoog op de lokale agenda gezet. In de afgelopen jaren is provinciaal geïnvesteerd in deskundigheidsbevordering professionals (800 personen), de inrichting van netwerken om de informatiepositie van de gemeenten te versterken, de samenstelling van lokale en provinciale werkgroepen voor casuïstiek en de inrichting lokale meld- en adviespunten radicalisering. Op lokaal niveau is er daarnaast in 2016-2017 prioriteit gegeven aan het inrichten van een lokale infrastructuur voor de repressieve aanpak.

Het lokale casuïstiekoverleg Maastricht-Heuvelland is ondergebracht bij het Veiligheidshuis Maastricht-Heuvelland. In dit 3-wekelijks overleg (gemeente, politie, O.M., reclassering en BJZ) worden de nieuwe meldingen en lopende casuïstiek besproken.

Beeld lokaal casuïstiekoverleg radicalisering Maastricht

		2015	2016	2017
	Aantal nieuwe meldingen (afzonderlijke subjecten)	32	14	21
	OPVOLGING VAN MELDINGEN			
1	Waarvan afgevoerd	21	3	16
2	Waarvan aangemerkt als risicogroep ➤ <i>Waarbij tevens een paspoortmaatregel is opgelegd</i>	8 ➤ 2	9	4
3	Waarvan aangemeld voor de Persoonsgerichte aanpak (PGA) ➤ <i>Waarbij tevens een paspoortmaatregel is opgelegd</i>	3 ➤ 1	3 ➤ 2	0

*1: Afgevoerd omdat gebleken is dat er geen sprake is van radicalisering, maar van andere (multi) problematiek. Deze personen worden waar nodig doorgezet naar de reguliere hulpverlening.

*2: Geduid als risicogroep voor wat betreft radicalisering. Deze personen en hun leefomgeving worden nauwgezet gemonitord door het ICR.

*3: Bij de integrale persoonsgerichte aanpak (PGA) worden personen doorgeleid naar het Veiligheidshuis. Dit betreft personen waarbij het ICR heeft geconcludeerd dat er sterke aanwijzingen zijn dat de personen in kwestie geradicaliseerd zijn.

- *Paspoortmaatregel behelst een uitreisverbod. Dit betekent dat bij gegronde vermoedens van uitreis naar het buitenland met het doel om handelingen te verrichten die een bedreiging vormen voor Nederland, de reisdocumenten worden gesignaleerd ter vervallenverklaring of weigering.*

Thema 5.2: Georganiseerde/ondermijnende criminaliteit

Het begrip georganiseerde criminaliteit lijkt onlosmakelijk verbonden met ondermijning en wordt om die reden vaak als synoniem gebruikt. Er is een klein maar belangrijk verschil tussen beide begrippen. Er is sprake van georganiseerde criminaliteit als het gaat om groepen die primair gericht zijn op illegaal gewin. Deze groepen plegen systematisch misdaden met ernstige gevolgen voor de samenleving en zijn in staat zijn deze misdaden op betrekkelijk effectieve wijze af te schermen. Ze zijn bereid fysiek geweld te gebruiken of personen door middel van corruptie uit te schakelen. (Enquêtecommissie opsporingsmethoden, 1996, p. 24-25). Ondermijnende criminaliteit is een breder begrip, niet per se gepleegd door groepen. Bij georganiseerde criminaliteit is per definitie sprake van ondermijning. Maar voor een ondermijnd effect op de samenleving hoeft er geen sprake te zijn van (georganiseerde) criminaliteit.¹²

¹² Lam, J., Wal, R. van der, & Kop, N. (2018), *sluipend gif, een onderzoek naar ondermijnende criminaliteit*, Den Haag: Boom criminologie

Om van ondermijning te spreken is een aantasting van de rechtsstaat of samenleving in brede zin noodzakelijk. Er zijn strafbare en niet strafbare vormen van ondermijning. Het is van belang hoe de overheid op deze vormen reageert. Een wijkagent die niet optreedt als dat geboden is of belangenverstrengeling van een bestuurder zonder dat er sprake is van corruptie zijn voorbeelden van niet strafbare gedragingen die wel ondermijnend zijn. Het ontwrichten van de samenhang in wijken, het op grote schaal systematisch schenden van wettelijke normen, of intimidatie, omkoping of chantage van burgers, bedrijven, bestuurders en het ambtelijk uitvoerend apparaat zijn gedragingen die én ondermijnend én strafbaar/crimineel zijn.¹³

Denk bij georganiseerde ondermijnende criminaliteit aan drugsgerelateerde criminaliteit, mensenhandel, milieucriminaliteit, witwassen en vastgoedfraude. De zogenaamde Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's) zijn daarnaast verenigingen waarvan algemeen aangenomen wordt dat het criminele organisaties betreft, die zich met onder andere voornoemde strafbare feiten bezighouden.

Criminelen zijn in de meeste gevallen actief in de drugshandel, omdat hier grote winsten mee behaald kunnen worden. De ontwikkelingen in de drugsproductie en drugshandel zijn moeilijk in kaart te brengen. Hoeveel er in Nederland aan drugs wordt geproduceerd en verhandeld kan slechts worden geschat. De politie rolt wel kwekerijen en laboratoria op, maar die aantallen worden net zo goed bepaald door het aantal bestaande productielocaties als door de mankracht die de politie en justitie kunnen en willen inzetten voor de opsporing en vervolging daarvan. Evenmin is er een goed beeld over de zogenaamde ondermijnende effecten van de drugsproductie en -handel, die zich bijvoorbeeld uit in bedreiging van gezagsdragers.¹⁴

Criminelen maken gebruik van de mogelijkheden die de overheid en andere gevestigde instituten hun bieden voor het uitvoeren van hun criminele activiteiten. Ze hebben informatie en vergunningen nodig van de lokale overheid. Ze hebben een bankrekening nodig en moeten banktransacties uitvoeren om hun criminele geld wit te wassen. Voor het investeren in onroerend hebben ze makelaars, projectontwikkelaars en notarissen nodig. En ze laten signalen van hun criminele activiteiten achter, die de overheid kan opvangen als ze goed kijkt. Groepen, families, individuen, maar ook bedrijven en ondernemers die actief zijn in of vanuit het criminele circuit zoeken voortdurend naar mogelijkheden en ruimte om de situatie naar hun hand te zetten. Daarbij beschikken ze vaak over allerlei hulpbronnen, zoals kennis over de sociale en machtsverhoudingen in de wijk of buurt, sociale en familiale netwerken, en over fysieke hulpbronnen (indrukwekkend voorkomen, brutaliteit), liquide middelen en intermediairs (faciliteerders). Aan de andere kant is het de overheid die vergunningen verleent en toezicht moet houden op de daarin gestelde voorwaarden. Daarbij kunnen signalen van criminaliteit worden opgevangen of niet. En als ze worden opgevangen, kan er iets mee worden gedaan of niet. En dat doen kan weer conflicteren met beleidsdoelstellingen of politieke prioriteiten.¹⁵

Beeld politiecijfers

De afgelopen 4 jaar zijn nagenoeg alle classificaties van geregistreerde drugshandel trendmatig gedaald. Alleen de registraties handel harddrugs is na 2015 gelijk gebleven.

Hierbij zij opgemerkt dat drugshandel een haaldelict betreft. Dat wil zeggen een strafbaar feit zonder een direct aanwijsbaar slachtoffer dat hoofdzakelijk ambtshalve wordt geregistreerd. Daarmee is het grotendeels afhankelijk van politie-inzet. Het is daarom lastig om op basis van politieregistraties conclusies te verbinden aan de feitelijke omvang van drugshandel in Maastricht. Daarnaast is in deze veiligheidsanalyse gebruik gemaakt van beleidsmatige politiecijfers. Dat betekent dat alleen het zwaarste delict wordt geregistreerd. Vooral ten aanzien van drugshandel is vaak sprake van meer overtredingen in 1 constatering. Indien bijvoorbeeld een persoon wordt aangehouden voor handel in harddrugs en deze persoon is daarbij ook in bezit van harddrugs en softdrugs dan wordt enkel 'handel in harddrugs geregistreerd'.

In onderstaand stoplichtmodel is de procentuele ontwikkeling in de afgelopen 4 jaar te zien:

	2014		2015		2016		2017	
5.2.1. Drugshandel	254	-25%	184	-28%	139	-24%	129	-7%
F40 BEZIT HARDDRUGS (LIJST I)	83	-35%	69	-17%	51	-26%	48	-6%
F41 BEZIT SOFTDRUGS (LIJST II)	76	-25%	50	-34%	24	-52%	16	-33%
F42 HANDEL E.D. HARDDRUGS (LIJST I)	46	12%	33	-28%	37	12%	38	3%
F43 HANDEL E.D. SOFTDRUGS (LIJST II)	21	-52%	9	-57%	9	0%	10	11%
F44 VERVAARDIGEN HARDDRUGS (LIJST I)	1	0%	1	0%	1	0%	0	-100%
F45 VERVAARDIGEN SOFTDRUGS (LIJST II)	27	13%	22	-19%	17	-23%	17	0%

bovenweraid, Tijdschrift voor Criminologie, 2 (58), 76-90

TRIPOOL-GEMEENTEN (HEERLEN / SITTARD-GELEEN / MAASTRICHT) AFGELOPEN 4 JAAR

Bij het thema 'georganiseerde criminaliteit' onder veiligheidsveld 5 wordt in de vergelijking met Tripool-gemeenten niet naar de relatieve maar naar de absolute cijfers gekeken. De relatieve cijfers (per 1.000 inwoners) is ten aanzien van dit thema niet representatief omdat bij drugshandel sprake is van slachtofferloze criminaliteit.

Drugshandel: uit de absolute cijfers (bijlage pagina 40, grafieknnummers 44 en 45) blijkt dat in de afgelopen 4 jaar qua drugshandel (over het geheel genomen) sprake is van een trendmatige daling.

In Maastricht was sprake van totaal 408 registraties met betrekking tot harddrugs (bezit, handel en vervaardigen) en daarmee significant hoger dan in Sittard-Geleen (69) en Heerlen (234).

Bij softdrugs is het totaal registraties in Maastricht 298 (bezit, handel en vervaardigen) iets hoger dan Sittard-Geleen (258) en significant lager dan Heerlen (453). Vooral **vervaardigen softdrugs** is in Heerlen (231 ten opzichte van 83 in Maastricht en 102 in Sittard-Geleen) significant hoger. Ook de aantallen **vervaardigen harddrugs** liggen in Heerlen (23) significant hoger dan in Maastricht (3) en Sittard-Geleen (3).

Ook hier geldt weer dat het lastig om harde conclusies te verbinden aan de (beleidsmatige) politieregistraties drugshandel. Dit is afhankelijk van de inzet van politie en de gekozen lokale prioriteiten. Desondanks kan voorzichtig gesteld worden dat in Heerlen sprake is van vooral het vervaardigen van soft- en harddrugs en dat in Maastricht juist meer sprake is van bezit en handel in soft- en harddrugs. Ook hier geldt dat het zwaarste feit geregistreerd wordt, zodat de verwachting is dat bij 'bezit' en 'handel' dit harddrugs én softdrugs betreft (bij bezit/handel in zowel hard- als softdrugs wordt alleen het feit van harddrugs in de beleidsmatige politiecijfers geregistreerd). De voorgaande conclusie is gebaseerd op het feit dat dit beeld zich in de afgelopen 4 jaar steeds heeft herhaald.

Beeld professionals

Professionals noemen drugshandel en misbruik kwetsbare personen als belangrijkste thema's voor de komende jaren (bijlage pagina 41).

Thema 5.3: Veilige publieke taak

Werknemers met een publieke taak worden regelmatig geconfronteerd met agressie en geweld bij het uitoefenen van hun taak. De maatschappelijke omgeving kan zich intimiderend, bedreigend, soms letterlijk gewelddadig opstellen. Dit is om meerdere redenen onacceptabel. Het functioneren van de man of vrouw zelf wordt erdoor beïnvloed. De uitvoering van publieke taken leidt eronder. De integriteit en goed bestuur komen onder druk te staan. Het vertrouwen in de overheid kan aangetast raken. En bij gedogen van het geweld groeit de onaantastbaarheid van daders. Agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak hebben een ondermijnend effect op de overheid en moeten stevig aangepakt en zoveel mogelijk voorkomen worden.

In 2005 heeft het kabinet een gericht en maatschappijbrede aanpak van geweld aangekondigd met het Actieplan tegen geweld. In 2006 leidde dit tot een landelijk actieprogramma Aanpak agressie en geweld tegen werknemers met publieke taken.

Vanaf 2010 is het programma Veilige Publieke Taak (VPT) actief met de zogenaamde VPT-regio's. In deze regio's werken gemeenten, politie, openbaar ministerie en werkgevers samen bij de aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak. Deze aanpak vindt plaats langs drie hoofdlijnen. Het betreft:

- het stimuleren van de lokale bestuurlijke aanpak en het stimuleren van de aanpak door werkgevers en werknemers op basis van de acht landelijke VPT-maatregelen;
- het doorontwikkelen van de preventieve aanpak van agressie en geweld;
- het implementeren van de dadergerichte aanpak.

Beeld professionals

Professionals noemen ambtelijke rugdekking, bedreiging professionals en bescherming/vertrouwen in veilig aangifte doen als belangrijkste thema's voor de komende jaren (bijlage pagina 42).

Thema 5.4: Informatieveiligheid

Gemeenten zijn, net als andere (overheids-)organisaties, kwetsbaar als het gaat om de (digitale) dienstverlening - vooral het veilig/beveiligd uitvoeren van deze dienstverlening - en het beheer van persoonsgegevens. Als de overheid de digitale beveiliging hiervan niet voldoende kan borgen, is het vertrouwen in de overheid in het geding. Ook kan het de fysieke veiligheid van burgers en organisaties in gevaar brengen, bijvoorbeeld als besturingssystemen van sluizen en bruggen gehackt worden. Daarnaast is cybercriminaliteit een opkomend nieuw fenomeen dat een grote impact op de veiligheid en veiligheidsbeleving kan hebben.

Achter de term *cybercrime* gaat een grote variëteit aan verschijningsvormen schuil van zowel oude criminaliteit in digitale vorm als nieuwe criminaliteit. Het gaat bijvoorbeeld om het hacken van computers om geld naar criminele bankrekeningen over te schrijven of het ongemerkt aanzetten van camera's en microfoons om mensen in hun omgeving te kunnen bespioneren. Beroepscriminelen vormen al enkele jaren de grootste dreiging voor de veiligheid in de digitale wereld. Bovendien richten zij de meeste schade aan. Beroepscriminelen hebben het vooral gemunt op private organisaties en op burgers voor de diefstal van gegevens die ze vervolgens kunnen doorverkopen of publiceren. Vooral voor kleine ondernemingen kan het risico groot zijn. Een ransomware-aanval kan bijvoorbeeld klantgegevens ontoegankelijk maken en de bedrijfsvoering onmogelijk maken met grote financiële gevolgen. Op internet is een markt ontstaan van criminele dienstverlening, ook wel aangeduid met de term *cybercrime-as-a-service*. Hierdoor is het voor cybercriminelen niet langer nodig uitgebreide technische kennis te hebben om toch met gebruik van technologie succesvol te zijn. Zo kan een kwaadwillend individu bijvoorbeeld met een DDoS-aanval de toegang tot diensten van een bedrijf of overheidsorganisatie blokkeren. De verschillen tussen *high tech cybercrime*, *advanced persistent threats* en veel voorkomende criminaliteit worden daardoor minder scherp.

Burgers en organisaties zijn in beginsel zelf verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen om de eigen veiligheid te vergroten. Dat geldt ook in het digitale domein. Wat burgers op het punt van digitale veiligheid zelf aan kunnen en waar ze kwetsbaar zijn, varieert en vraagt soms specifieke aandacht. Hierbij komt de noodzaak tot samenwerking met diverse partners binnen en buiten de overheid duidelijk naar voren. Private partijen hebben veelal de beste mogelijkheden om de veiligheid in technische zin te versterken en burgers, hun klanten, te helpen. Gemeenten zijn daarnaast goed in staat kleine en middelgrote organisaties en burgers actief te benaderen.¹⁶

Beeld Veiligheidsmonitor

Het percentage slachtoffers cybercrime totaal (identiteitsfraude via internet, skimming, koop- of verkoopfraude via internet, hacken en pesten via internet) is in Maastricht (12,3 procent) in de afgelopen vier jaar gemiddeld bijna gelijk aan het gemiddelde van Sittard-Geleen (12 procent), Heerlen (12,6 procent) en de G32-gemeenten (11,5 procent). Het percentage inwoners dat aangeeft slachtoffer te zijn van cybercrime is in de afgelopen jaren bijna gelijk gebleven (bijlage pagina 14, grafieknummer 23).

Beeld professionals

Professionals noemen het waarborgen van beveiligd opslaan van persoonsgegevens, gebrekkige digitale beveiliging en onveilig mailverkeer als belangrijkste thema's voor de komende jaren (bijlage pagina 44).

Thema 5.5: Ambtelijke en bestuurlijk integriteit

Schending van integriteit kan samenhangen met belangenverstrengeling maar ook het gevolg zijn van 'niet-intentionele' verrommeling van processen. In dit laatste geval ontstaat de integriteitschending min of meer 'per ongeluk'. Integriteitschendingen kunnen gevolgen hebben voor de lokale veiligheid doordat bijvoorbeeld fysiek gevaarlijke situaties ontstaan of in stand blijven (vergunning voor onveilige gebouwen of bedrijfsvoering), criminele groepen bewegingsruimte krijgen (onvolkomen BIBOB-procedures), ambtenaren of bestuurders kwetsbaar worden voor verdere aantastingen van hun integriteit.

¹⁶ Kamerstuk 2239602, 20 april 2018

Conclusies veiligheidsveld 5: Integriteit en veiligheid

In Maastricht is een aantal kwetsbare buurten dat extra aandacht verdient omdat de sociale cohesie onder druk staat. Bewoners zijn in deze buurten onvoldoende weerbaar om op te komen tegen overlast en ondermijnende criminaliteit. In deze buurten wonen vaak mensen met schulden of sociale problematiek. Dat is een voedingsbodem voor drugshandel en -overlast en daaraan gekoppelde criminaliteit en intimidatiepraktijken. Als criminaliteit en normafwijkend gedrag in de buurt de overhand krijgen neemt het vertrouwen in de overheid af. Om veiligheidsbeleving in Maastricht te verhogen is het van belang om (ondermijnende) criminaliteit en overlast in de buurt adequaat aan te pakken en zo de collectieve sociale weerbaarheid van de buurt te verhogen.

Om ondermijning een halt toe te roepen is het noodzakelijk dat op politiek-bestuurlijk en beleidsbepalend niveau voluit wordt onderkend en erkend dat we te maken hebben met een majeure dreiging die met man en macht aangepakt moet worden. Dat betekent ook de bereidheid om in de strijd tegen ondermijnende praktijken te investeren in en te experimenteren met onorthodoxe maatregelen – uiteraard binnen de grenzen die de rechtsstaat daartoe biedt. De strijd tegen ondermijning betekent in praktische zin ook dat instanties, veel meer dan nu het geval is, leren samenwerken, elkaars taal spreken en informatie delen.¹⁷

De bestrijding van ondermijning is een kwestie van lange adem en het is daarbij van belang dat wordt geïnvesteerd in maatschappelijk draagvlak. Georganiseerde criminaliteit is lokaal ingebed en veel daders zijn lokaal geworteld. Daar waar georganiseerde/ondermijnende criminaliteit zich kenmerkt doordat het in algemene zin niet direct zichtbaar is, hebben bewoners in de buurten er vaak juist wel kennis van. Uit een etnografisch onderzoek dat in 2014 in een buurt Maastricht is uitgevoerd volgt dat bewoners vaak weten dat er illegale activiteiten plaatsvinden en kennen zij in veel gevallen ook de personen die deze activiteiten organiseren of uitvoeren. Een deel van de wijkbewoners maakt hier (soms noodzakelijkerwijs) gebruik van en voor andere bewoners is dit aanstootgevend.¹⁸

Het zijn daarnaast ook de kwetsbare burgers die benaderd/misbruikt worden door criminelen en zo (ongewild/onbewust) betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit. Deze kwetsbare inwoners worden vervolgens geconfronteerd met de gevolgen van deze betrokkenheid (sluiting woning, verlies uitkering, grotere schulden), terwijl de criminelen zelf meestal buiten schot blijven. Criminelen nemen steeds vaker de rol van de overheid in de buurt over. Zij bieden bijvoorbeeld bescherming tegen overlast door gebruik te maken van intimidatie of geweld en dienen als criminele geldschietter bij schulden. Bewoners worden zo gewild en ongewild afhankelijk gemaakt van criminelen.

Ten slotte blijft ook radicalisering/polarisering de komende jaren hoog op de agenda staan. Het landelijke dreigingsbeeld van de AIVD blijft onveranderd hoog (niveau 4 op een schaal van 5). De jihadistische dreiging vormt nog steeds de voornaamste terroristische dreiging tegen Nederland (dreigingsbeeld Terrorisme Nederland/maart 2018). De urgentie van de integrale aanpak en de transitiefase waarin de jihadistische beweging zich bevindt, betekent voor de komende jaren dat er extra wordt ingezet op preventie, deradicalisering en re-integratie om zo proactief in te kunnen spelen op dit veranderende speelveld. De komende jaren wordt ingezet op een gezamenlijke aanpak vanuit veiligheid, zorg, onderwijs en jeugd. In dit verband moet de komende jaren worden geïnvesteerd in:

- versterking van het preventief radicaliseringsbeleid;
- het versterken van de lokale informatiepositie;
- borging en verduurzaming van kennis en kunde bij onze interne en externe partners;
- doorontwikkeling van het lokale casuïstiekoverleg Veiligheidshuis Maastricht/Heuvelland;
- ontwikkelen van een plan van aanpak polarisatie en links/rechts extremisme.

¹⁷ Kolthoff, E., Khonraad, S. (2016), *Ondermijnende aspecten van georganiseerde criminaliteit en de rol van de bovenwereld*, Tijdschrift voor Criminologie, 2 (58), 76-90

¹⁸ Cratsborn, S., Knibbe, M. & Horstman, K. (2014), *Fragiel vertrouwen, gewaagde relaties*, Universiteit Maastricht